Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

VINDUET

Peter Sabroe
Seminariet

Juni 95

ISSN 0909-8798

Vinduet udgives af
Peter Sabroe Seminariet

Postadresse :

Vinduet
Peter Sabroe Seminariet
Finsensgade 14
8000 Århus C

Tlf. 8612 8177
Fax 8612 8718

E-mail: ngcep@inet.uni-c.dk

Vinduet udkommer 6 gange om året

Oplag : 1.500 eksemplarer

Bladet uddeles til studerende og ansatte på seminariet og udsendes til seminariets 150 praktikinstitutioner samt landets øvrige pædagogseminarier.

Indlæggene i bladet er ikke nødvendigvis udtryk for seminariets holdning.

Redaktionen modtager gerne indlæg fra ansatte og brugere i praktikinstitutioner samt fra seminariets studerende og ansatte og andre med tilknytning til seminariet. Indlæg afleveres på diskette.

Abonnement : 130 kr. for 1 år (6 numre)
Beløbet sendes til seminariet pr. check eller indsættes på giro 501 5898

Annoncepriser :

3 spalter	5,00 pr. mm.
2 spalter	3,50 pr. mm.
1 spalte	1,75 pr. mm.

Tegninger : Carsten Bonde Braüner m.fl.

Redaktion og layout : Niels Graverholt

Tryk : Damgaard-Jensen KT, Århus

Næste nummer udkommer 27. september
Dead-line : 11. september

Indhold

Juni 95

Hvorfor Peter Sabroe? 1
Af rektor Peter Friese

En politiker uden uld i munden 2
Af journalist Jakob Kehlet

Lad børnene komme i Det Kgl. Teater 6

Til min hustrus billede 8
Af Peter Sabroe

Lad børnene blive i byerne 9
Af Peter Sabroe

Pølsefabrikanten Peter Sabroe 9
Af seminarielærer Niels Graverholt

Et hjerte, der altid flammede 10
Af redaktør Erik Sabroe

Politiker eller rod? 12
Af seminarielærer Niels Graverholt

Peter Sabroe på sight-seeing i Århus 15
Af seminarielærer Niels Graverholt

Program for kulturdagene 7-9 juni 16

Plads til begejstring 18
Af arkitekt Peter Møller Christiansen

Monsunekspressen 20
Af Lars T. Jakobsen

Praktik i Estland - på godt og ondt 22
Af Jesper Wadskjær, Inge van Heezewijk Andersen, Ida Lind og Mette Thrane, 94E

Piger & computere 27
Af Mik Christensen, 92E

Dansk - et dannelsesfag 30
Af seminarielærer Gerd Lütken

Hvem var Peter Sabroe? - en bibliografi 32
Af bibliotekar Michael Pilgaard

HVORFOR PETER SABROE?

af rektor Peter Friese

Socialpædagogisk Seminarium ændrer navn.

Det tidligere *Århus Børneforsorgsseminarium* blev midt i 70'erne til *Århus Socialpædagogiske Seminarium*, fordi uddannelsen til børneforsorgspædagog blev nedlagt.
Nu er vi i samme situation: Socialpædagoguddannelsen er nedlagt, og i stedet hedder det nu blot „pædagog".

Et nyt navn er oplagt. Det skal være holdbart, det skal være rart at udtale, det skal signalere seminariets fysiske placering i Århus midtby, og det skal signalere vor socialpædagogiske arv, som vi værner om – Peter Sabroes navn er et indlysende valg.

Egentlig kunne man nøjes med at nævne, at Sabroe var initiativtager til det børnehjem, som senere blev omdannet til seminarium. – Eller nævne, at hans kone sad i børnehjemmets første bestyrelse. – Eller at hans statue er placeret i vores bydel. – Eller at han blev fulgt til graven af tusinder af mennesker, og at graven ligger på vores nabogrund, kirkegården. Vi har altså personlige forbindelser til Sabroe, geografisk og historisk.
Men vi har valgt at opkalde seminariet efter Sabroe af mange andre grunde.

Peter Sabroe er en af Århus' berømte indbyggere. Med rette!
En mand, som stod ved sine meninger. Og som havde et socialt engagement, som er enhver pædagog værdig. De fattiges trøst, børnenes værn, tugthusfangernes talsmand.

Social retfærdighed er ikke taget af dagsordenen i 1995, men hvem har mod til at tale så klart om det idag, som Sabroe gjorde?

En mand, som blandt andet kæmpede for, at der skulle oprettes institutioner for værdigt trængende – de hjemløse gamle, forældreløse børn o.s.v. Lokalcentret på Kirkegaardsvej og seminariet selv (som tidligere børnehjem) er vidnesbyrd om nogle af Sabroes sejre.

En mand, som ikke blot nøjedes med at tale om holdninger, men som *handlede*.

Og vel at mærke på mange niveauer. Han var redaktør af en stor avis, sad i Folketinget o.s.v. Men han var også aktiv i de nære ting.
Talrige børn har han taget med hjem til sin egen familie, fordi han fandt dem i en total uholdbar situation og ikke nænnede at forlade dem.
Så rykkede hans egne børn ind i mors og fars dobbeltseng. Gæsterne fik børneværelset, for hjertet sad på rette sted. I dag ville Sabroes børneværelser være befolkede af flygtninge, indvandrere, gadebørn o.s.v.
– Det ku' vi andre måske lade os inspirere af idag....

En mand, som formidlede sine holdninger, i tale og skrift, så ingen var i tvivl om, hvor han stod. Han tog mange chancer, og begik også fejl.

Men i 90'erne, hvor manges ambition snarere synes at være *at undgå at lave fejl*, kan vi lære meget af Sabroe.
Uden risikovillighed sker der ingenting, for vi kan kun undgå at lave fejl ved at forholde os helt passive, eller gøre det velkendte, det vi plejer at gøre.

Sabroe personificerer mange af de værdier, som Århus Socialpædagogiske Seminarium har indeholdt. Valget af hans navn er en måde at signalere, at faklen bæres videre.

En politiker uden

Peter Rasmus Sabroe: 23. januar 1867 – 26. juli 1913

Den 26. juli 1913 lidt efter klokken fire indtraf en af Danmarkshistoriens værste togulykker. Eksprestoget mod Esbjerg blev afsporet lidt uden for Bramminge i Vestjylland. 14 mennesker blev dræbt – blandt dem det socialdemokratiske folketingsmedlem Peter Sabroe.

Han endte sit 46-årige liv lige så dramatisk, som han havde levet det, og hans begravelse blev et vidnesbyrd om hans utrolige popularitet blandt almindelige borgere i Danmark. 50.000 mennesker fulgte hans kiste til graven på Nordre Kirkegård – kun et stenkast fra seminariet.

Peter Sabroe besad mange af de egenskaber, som man i dag beskylder politikere for at mangle. Hans mund var renset for enhver antydning af *uld*, og han brugte en stor del af sin tid blandt det folk, som havde valgt ham ind i Folketinget.

Han var kendt for at benytte enhver lejlighed til at stille sig op på torve eller pladser og holde impulsive taler til folket om de emner, der optog ham her og nu. Og eftersom han havde ordet i sin magt, stimlede folk hurtigt sammen, når der gik rygter om, at han var i byen.

Peter Sabroe havde et kolossalt socialt engagement, som kom til udtryk gennem de artikler, han skrev som journalist på Socialdemokraten i Århus og siden gennem hans særdeles aktive virke som folketingspolitiker. Peter Sabroe kritiserede de elendige forhold, som samfundet tilbød tugthusfanger og fattige landarbejdere.

Peter Sabroe som 23 årig

Men særligt berømt blandt danskere blev han for sine tordnende angreb mod samfundets elendige behandlingen af børnene omkring århundredeskiftet.

Han angreb datidens middelalderagtige afstraffelsesmetoder, og kritikken kom ikke kun til udtryk gennem avisartikler og taler i Folketinget.
Peter Sabroe mødte ofte uanmeldt op, når han havde hørt om et barn, der var i nød. Han var kendt for at overfuse ledere af opdragelsesanstalter, hvis de havde overdreven hang til brug af spanskrøret, og han gik heller ikke af vejen for at irettesætte forældre, der mishandlede deres børn eller plejebørn.

En af Sabroes typiske sager, som fyldte godt i avisspalterne omkring 1910, handlede om bagermester Erritzøes mishandling af sin otte-årige

Fra Peter Sabroes begravelse: Det mægtige følge på Bispetorv, hvor sørgehøjtideligheden foregik fra en interimistisk talerstol foran Århus Teater

uld i munden

datter, Lilly. Sabroe havde gennem en bagersvend, der arbejdede for Erritzøe, hørt om Lilly.

Bagersvenden berettede, at den lille pige blev udsat for tæv, og at hun blev udnyttet af faderen og stedmoderen til at bringe bagerbrød ud til kunderne tidligt om morgenen.

Sabroe mødte personligt op hos bagermesteren, og det udviklede sig til et heftigt skænderi mellem dem.

Derfor reagerede Sabroe ved næste dag at samle den lille pige op ved hendes skole. Pigen bekræftede, at hun fik tæv, og Sabroe besluttede derfor at tage hende med hjem, og reaktionen på den handling kom prompte. Næste dag skrev aviserne: „Peter Sabroe begår barnerov".

Imidlertid var det ikke Sabroes hensigt at røve barnet. Han lod der imod lille Lilly lægeundersøge, og konklusionen var soleklar: Pigen havde været udsat for alvorlig mishandling og hun var underernæret. Inden Sabroe nåede længere med sagen, mødte Erritzøe op med to politibetjente og fik barnet udleveret.

I de følgende dage reagerede befolkningen i området omkring bagermester Erritzøes butik i Korsgade i København kraftigt ved at stimle sammen omkring butikken og råbe skældsord mod bagermesteren.

Hele miseren endte med, at Overværgerådet blev inddraget, men selv om en ny lægeundersøgelse bekræftede, at Lilly var blevet mishandlet, konkluderede rådet, at det ikke retfærdiggjorde Sabroes handlemåde. Bagermesteren undgik derfor påtale, mens Sabroe af Hof- og Statsretten blev idømt en bøde på 1000 kroner og en måneds fængsel for krænkelse af privatlivets fred.

Peter Sabroe kastede sig med stor iver ud i at forsvare mange andre sager. Han irettesatte folk, der mishandlede deres dyr, og han forsøgte at tale fordrukne arbejdere fra at bruge ugelønnen på spiritussens fordærv.

Peter Sabroe blandede sig i alt, hvad der ikke levede op til hans begreber om ordentlig moral og retfærdighed, og han har ganske givet været en ualmindeligt irriterende og nævenyttig modstander at være op imod. →

Mindeblad i anledning af Peter Sabroes afrejse fra Århus til Kolding
Tegninger: Jens Ravnholt

Den første Børnehjælpsdag i Århus, som Sabroe naturligvis stod i spidsen for. Han deltager her selv i indsamlingen. Med pengebøsse i hånden sidder en fornem Århus-borgerinde henslængt på en champagnekurv. Sabroe skubber vogne, og foran ham står sønnen Povl (Den Gyldenblonde). Den unge dame til højre er Sabroes trofaste husassistent, der var med til at tage sig af mange forhutlede børn i hjemmet.

Hans evne til at rode sig ind i diskussioner var jævnligt tæt på at skaffe ham ballade, og flere gange var han tæt på at rende ind i øretæver, når han blandede sig i private anliggender.

Men selv om Sabroe havde mange modstandere, fik han stor opbakning fra den del af befolkningen, der havde gennemskuet, at datidens opdragelsesmetoder ofte mindede mere om tortur end om omsorg for børnenes fremtid. Gennem årene modtog han tusindvis af henvendelser fra mennesker, der enten selv havde været udsat for mishandling eller som kunne berette om familier, hvor mishandlingen fandt sted.

Følgende beretning er skrevet til Peter Sabroe af en ung mand, der hele sit liv har levet et liv fyldt med vold og fornedrelse. Hans forseelse var for det meste, at han tissede i sengen.

„Imidlertid blev jeg konfirmeret og kom til Knapsmageren i lære...I hans salgsværelse blev der redet seng hver aften paa tre eller fire stole til mig. Naar Mesterinden hver morgen bar mine Sengklæder af vejen, skulde hun fortælle Mesteren, om Sengen var vaad eller ikke, og den var jo vaad altid. Mesteren tog saa fat i Armen paa mig, svingede mig rundt paa Gulvet, slog løs paa mig med en Livrem...Jeg skreg, og hans Børn paa 10 og 12 Aar græd ogsaa, naar jeg fik Prygl – formodentligt af Frygt eller Ængstelse. Paa Slutningen af det Aar jeg var hos ham, svingede han mig hen i en Krog, slog og sparkede mig, hvor han kunne komme til, saa hans Kone maatte tage affære".

Peter Sabroe undersøgte nidkært alle henvendelser. Han rejste rundt i hele landet og bragte ofte mishandlede børn med hjem til sin private bolig i Århus. Peter Sabroes hidsige udfald mod voldelige forældrer og institutionsleder skaffede ham mange injuriesager på halsen. Langt de fleste tabte han, og bøderne var flere gange ved at lægge hans private økonomi i ruiner.

Sådan lyder retsudskriftet fra den famøse strid mellem Sabroe og bagermester Erritzøe:
„Under en Samtale med Skomagermester Møller i Korsgade d. 12. ds. har Folketingsmand P. Sabroe udtalt, at undertegnede Bagermester P. Erritzøe var en *Hopsakarl*, og at min Hustru havde flere Børn med andre Mænd – hvorved bemærkes, at Udtrykket *Hopsakarl* har samme Betydning som

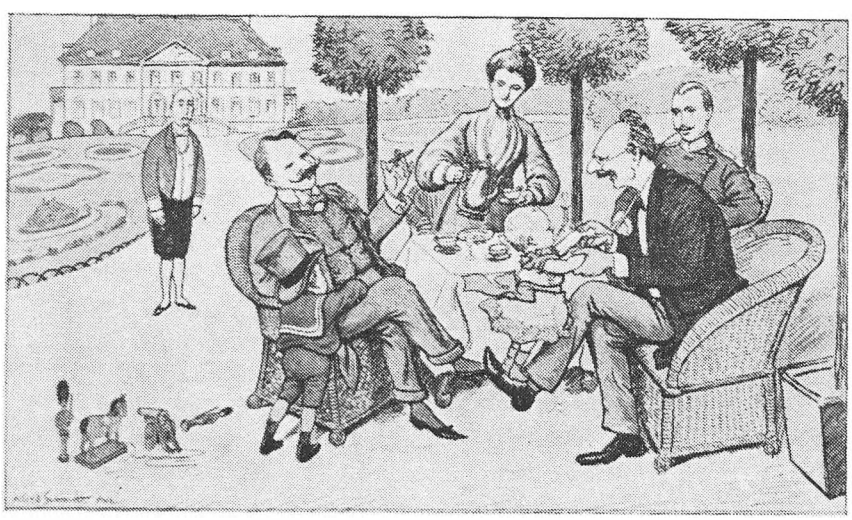

Alfred Schmidt skildrer i „Blæksprutten" 1920 Sabroes og redaktør Harald Jensens besøg på Marselisborg Slot hos Prins Christian. Prinsesse Alexandrine skænker kaffe. Prins Knud tager en gyngetur på Harald Jensens ben, mens Prins Frederik synes mere interesseret i at lade sig underholde af Sabroe

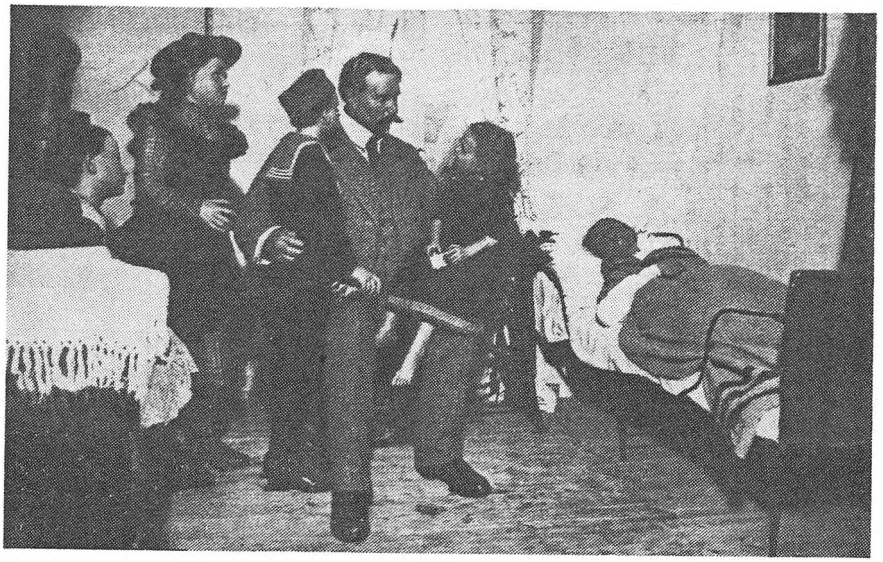

Tableau af Sabroe med en gruppe børn – opstillet i *Panoptikon* mens han levede. *Panoptikon* var et vokskabinet, som blev oprettet i 1885 ved siden af Hovedbanegården i København og eksisterede indtil starten af 1920'erne

Soutenør – og dertil fuldstændig grundløse, agter vi at drage Hr. Sabroe til Ansvar efter Injurielovgivningen".

Peter Sabroe var en meget sammensat person, der på den ene side gik med høj hat og sagde ja tak til middagsselskaber hos kongen, til trods for at han repræsenterede arbejderbevægelsen. På den anden side var han mere gadedreng end den groveste havnearbejder, når han deltog i et af de talrige gadeopløb.

Uanset hvem han var i selskab med, stod han altid fast på sine meninger. Hans holdninger provokerede lige så ofte venner som fjender, og han blev mod slutningen af sit liv en stadigt større torn i øjet på mange af partikammeraterne i Folketinget, der fandt han frembusende adfærd belastende for partiet.

Der var faktisk planer om at ekskludere ham fra partiet i tiden omkring hans død, og det smittede en del af på deltagelsen i hans begravelse. Blandt andet havde partiets overhoved Thorvald Stauning ikke tid eller format til at møde.

Samme Stauning var også medvirkende til, at Peter Sabroe den 28. januar 1913 sagde sin stilling ved Social-Demokraten op.

Stauning og flere andre ledende socialdemokrater havde i Sabroes egen avis rettet en skarp kritik mod hans måde at kritiserer forholdene for tjenestepiger på en anstalt i Jægerspris. Det gjorde Sabroe så rasende, at han skred fra jobbet, selv om han fik sympatierklæringer fra avisens ansatte.

Selv om Peter Sabroe døde i en en ung alder forbindes hans navn endnu i dag med omsorg for samfundets svage, og hans agitation fik konsekvenser for fremtidens børnepolitik. Det var blandt andet på hans foranledning, at Børnekommissionen blev etableret i 1910. Kommissionen skulle gennemgå al lovgivning indenfor børneområdet.

Mange af Peter Sabroes tanker blev taget op igen, da socialminister K. K. Steincke i 1933 gennemførte Socialreformen, som blev grundlaget for det danske velfærdssamfund.

Peter Sabroe var også blandt initiativtagerne til et af Danmarks første børnehjem, Christian d. 9. Børnehjem, på Finsensgade 14 i Århus. I dag udgør bygningerne en del af Peter Sabroe Seminariet, og er således et arbejdende mindesmærke for socialt engagement og ansvarlighed.

Jakob Kehlet, journalist

Soutenør: (fra fransk, afl. af *soutenir:* støtte, beskytte) alfons

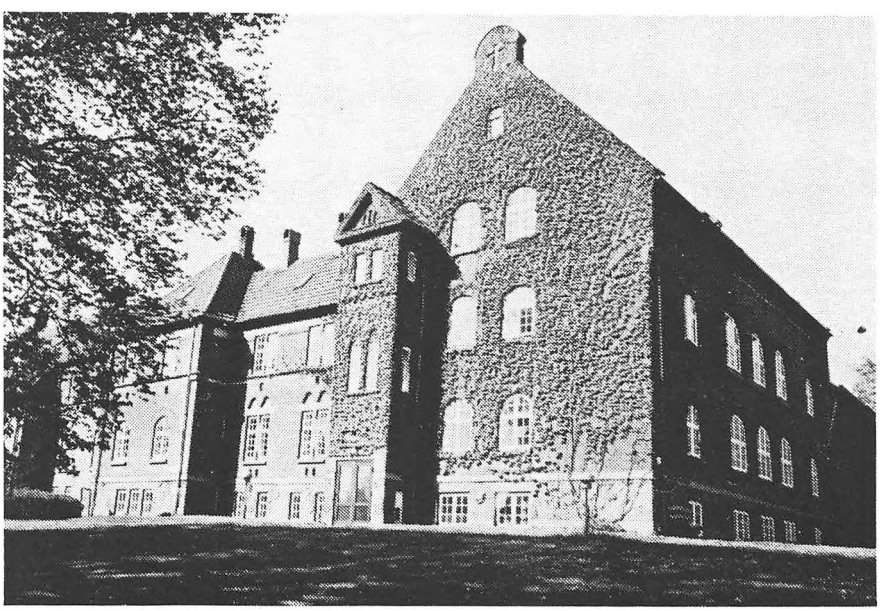

Christian IX's Børnehjem i Finsensgade – Grundlagt 1907

Lad børnene komme i Det Kongelige Teater

Selv om Peter Sabroe døde for 82 år siden, lignede hans tankegang på mange måder nutidens socialpædagogers

Peter Sabroe var utrættelig i sin kamp mod mishandling af børn – ikke mindst mod pryglestraffen i skolen. Det gjorde ham ikke altid lige populær blandt de øvrige politikere – heller ikke blandt hans partifæller i Socialdemokratiet.
Det følgende uddrag af en tale, som han holdt i folketinget, illustrerer hans måde at agitere på – og ikke mindst hans sammenkædning af enkeltindividers levevilkår med de sociale vilkår.

Såvel dette som hans forslag til en pædagogisk indsats ligner på mange måder nutidens socialpædagogiske tankegang.

„Saadan er Fa'r alletider om Lørdagen". Tegning af Aksel Jørgensen, 1908.

– Naar Lærerne herinde forsvarer Prygleriet, siger de, at Børnene er vanskelige. Men tænk paa, hvor Børnene kommer fra. Gaa ned i Adelgades, Borgergades og Prinsessegades Krinkelkroge, og Lærerne vil opdage, at Sandheden er, at Børnene er overanstrengte.

At en Mængde Hjem i den frygteligste Grad udnytter deres Børn. Der er Børn, der maa op Klokken 3–4 om Morgenen for at passe en Byplads. Derefter skal de i Skole om Formiddagen, om Eftermiddagen er de igen i Byplads og om Aftenen arbejder de hjemme.

Jeg kender Børn, der ikke faar mere end 4–5 Timers Søvn og knapt det– Det er ganske forstaaeligt, at de ikke kan følge med i Skolen. Saa faar en eller anden Lærer eller Lærerinde fat i dem og mishandler dem.

Ja, mishandler dem, siger jeg med Vilje, for det er det, der er Tale om. Ude i Rantzausgade i en Arbejderkaserne af den Slags, der ikke burde eksistere, men burde jævnes med Jorden, bor en Far og en Mor med deres fire Børn. Han er et sølle Vrag og kan ingenting bestille. Moderen kan knapt faa Penge til Mad til Børnene og da slet intet at klæde dem for. De har en lille Pige og saa en Dag bliver hun kaldt op til Katederet: *Naa, Luse-Marie, hvordan gaar det saa?*

Saadan tiltaler lærerinden hende, og siden hedder Barnet ikke andet end Luse-Marie. Da hun skal paa Ferie, siger Kammeraterne til hende: *Skal du nu ud og fede dine Lus paa Landet?*

Saa tankeløst har en Lærerinde tiltalt et fattigt Barn.

Der kom en Moder op til mig med sin Dreng. Han er kirtelsvag og vist ogsaa noget tilbage i aandelig Henseende. Han er 9 Aar gammel, men ser ikke ud til at være mere end 7, for han kommer fra et fattigt Hjem, og det kniber med Maden her.

Denne Dreng gør sig skyldig i den forfærdende Forbrydelse, at han kommer til at le i Timen. For det faar han 7 slag Spanskrør og har blodunderløbne Striber otte Dage efter. De ærede medlemmer af Folketinget beskylder mig for at overdrive. Jeg kan derfor oplyse, at jeg har bedt Moderen komme herop med Drengen, og jeg kan tænke mig, at det har Interesse for en og anden at se ham. Man vil kunne se Mærkerne af 13 Slag, for en halv Time efter at han havde faaet de 7 Slag, fik han 6 Slag til.

Det er særligt Børn fra fattige Hjem, der behandles saadan. En stor Del af Medlemmerne af dette Ting stammer ned fra Folk, som har haft Pisken over Nakken, naar de skulle udføre Hoveriarbejde for Herremanden. Jeg behøver blot at minde om Forhandlingen i Stænderforsamlingen i 1838, hvor Michael Drewsen, den kendte Bondeven, anmodede den enevældige Konge om at borttage den Særret, som Herremanden hidtil havde haft til at prygle Bønderne og deres Koner under Klapjagterne. Det endte dog med, at der blev Enighed om, at i det mindste de frugtsommelige Kvinder skulle være fri for Prygl. Naar vi endnu har en Bestemmelse i Tyendeloven om, at Piger under 16 Aar kan blive Genstand for Hustugt, saa er det kun en Levning fra den Tid. Men naar vi har indset, at man ikke maa prygle de Voksne, der dog skulle kunne holde til mere, saa er det dog forkasteligt, at man stadig prygler løs paa Børnene. Kultusministeren burde afskaffe Spanskrøret, og han ville indskrive sit Navn i Historien.

Da Sabroe havde talt, fik Kultusminister Appel Ordet, og han gav Sabroe delvis Tilslutning ved at udtale:

– Sabroe talte som saa ofte før de smaas, de svages og de værgeløses Sag, og jeg kan i Almindelighed yde ham min Anerkendelse.

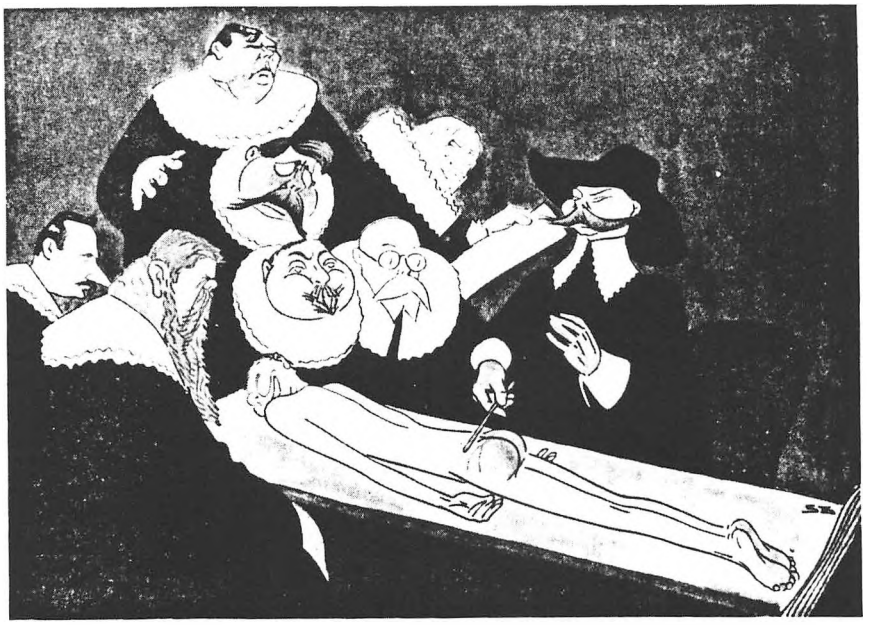

Sabroes Fremvisning af den mishandlede Skoledreng i Rigsdagen inspirerede Sven Brasch til denne Travesti af Rembrandts berømte Maleri, trykt i Blæksprutten 1912, og man ser fra venstre i nederste Række: Bülow, Borgbjerg, Zahle, Wiinblad og Peter Sabroe. Derover Proprietær Bjerre, Johan Knudsen og øverst Anders Nielsen.

Han bad mig afskaffe Spanskrøret, det kan jeg ikke gøre, for de Københavnske Skolers Vedkommende, for her er det Borgerrepræsentationen, der raader, men ude paa landet tror jeg, det er forsvundet de fleste Steder.

Jeg maa gøre Sabroe en Indrømmelse. Han har sikkert Ret i, at der er Skoler, hvor der prygles for meget. Naar det fremgaar af Straffestatistiken, at man i en Skole har anvendt den legemlige Revselse 8 Gange paa et Aar, men i en anden Skole 878 Gange, saa faar man det Indtryk, at der sidder Lærere, hvem det klør vel meget i Fingrene, for at faa Lov til at anvende Spanskrøret.

Og saa skulle man da atter opleve en af de for Sabroe saa karakteristiske Demonstrationer. Mødet var forbi, og det vakte nu stor Opmærksomhed, at Sabroe samlede 3–4 Medlemmer af hvert Parti, samt Justitsminister Bülow og Kultusminister Appel i et af Rigsdagens Modtagelsesværelser, og her fremviste han den kirtelsvage Dreng fra Tietgensgades Skole, der havde faaet de læsterlige Spanksrørsrap.

Social–Demokraten skrev Dagen efter: *Der var ikke en eneste af de Rigsdagsmænd, der saa den sygeligt udseende Knægts bare Krop, som ikke var enige om, at i dette Tilfælde var der gaaet for haardt frem mod Drengen.*

Sabroes Kamp fører da også til sidst til, at nogle af de værste Pryglepædagoger bliver fjernet, og under de mange Debatter, der føres forinden, fremkommer Sabroe med et Forslag, der straks stemples som latterligt, men som i Virkeligheden viser, hvor langt han var forud for sin Tid:

– Hvorfor kender man kun Lektieterperi og Prygl i Skolen, siger Sabroe. Hvorfor gør man ikke noget for at opmuntre Børnene. Lad Frederik Jensen komme og synge for dem. Lad Herold synge for Børnene. Lad dem komme i Det Kgl. Teater og se vore førende Kunstnere i Dramaer og Komedier, de kan forstaa.

Frederik Jensen, Nørrebro Teater, var datidens mest folkekære revyskuespiller. Wilhelm Herold var omkring århundredskiftet en af Danmarks største tenorsangere.

Kilde: **Sabroe, Sven**: *Peter Sabroe: Børnenes Ven,* Gyldendal, 1944

Til Billedet af min Hustru!

Lille Paul

Du har været meget syg, og længe vil det vare, inden jeg har Dig rask igen, Du min tapre gode Hustru. Jeg ved, hvorfor Du segnede, og nu først ved jeg, hvad Du har lidt. Stille og ofte med et Smil hørte Du paa de Domme, som blev læst op i vort Hjem. Du vilde, at jeg skulde tro, at Du ikke led under det altsammen. – Men dit Sind blev tungt og din Stemme bitter. Hvor husker jeg nu, hvad Du led, da jeg skulde møde i Lillys Sag, og i de to Sager om de to Børn, hvis stakkels, drikfældige Moder ikke kunne opfylde sine Pligter overfor dem.

Du havde hørt den lille Piges Jammer, hørt hendes fortvivlede Bøn om at blive hos os. Du havde set ind i et Par Børneøjne, som skjalv af Angst og nu skulde Du høre bitre Bebrejdelser.

Der kom jeg med de to frysende, sultne og af Utøj plagede Stakler, og Du tog imod dem, som var det dine egne Børn, og lod dem komme til Ro i vort Hjem, og saa blev Du sjoflet og maatte fra Kl. 10 til 4, dels være i Forhør og dels opholde Dig i Rettens Ventesal, medens dit eget Barn var sygt.

Husker Du de to smaa Børn fra Borgergade, som jeg kom hjem med, og som havde Gammelfnat. Aa, Du husker dem vel ikke allesammen, men jeg ved, at Du aldrig sagde til mig: „Kom ikke mere med fattige Børn til vort Hjem."

Hvor var Du forpint, da „København" rettede et Angreb paa Dig, i Anledning af den aandssvage 20-aarige Pige, som man havde samlet op paa Gaden i København og anbragt hos os. Og da Pastor Laursen i Rigsdagen benyttede dette Angreb til et Overfald paa mig – da ved jeg, det var lige ved at briste for Dig.

Her kom nu Tusinder af danske Arbejdere og enkelte andre os til Hjælp, og Du saa, at vi ikke stod ene, og dit lyse gode Smil kom igen. Nye Skuffelser kom dog snart. Folk, som ikke havde fjerneste Adkomst til at vide Besked om Landsindsamlingen, insinuerede i Krogene og det paa samme Tid, som Du der stod for Betaling af Bøder, Sagsomkostninger, Erstatninger og Gæld, tvivlede om, at vi nogensinde kom over disse frygtelige Tider.

Du syntes, det var uoverkommeligt, og da den ene Dom afløste den anden, blev du utryg og syg, men Du skal vide, min kære Hustru, at den Sag, som Du hjalp mig med, alt har knyttet Sejren til sin Fane.

Her har jeg nu som en farende Svend rejst fra Sted til Sted i Landet og talt, og overalt ved jeg, at Folk forstaar, at uden Dig kunde jeg ikke magte det halve af hvad jeg har faaet Lov at udføre. Om Du, den stille, faamælte Kvinde, viste Dig for Folket, vilde der slaa Dig i Møde et Brus af glade, jublende Leveraab. Du har maattet forlade København – Arbejdet blev for stort, men gode Arbejderkvinder har, opflammet ved dit Exempel, taget dit Arbejde op, og vi gaar ud i den nye Dag til nye Kampe, til nye Nederlag, men ogsaa til nye Sejre.

Nibe i Maj 1913

P. Sabroe.

Artiklen til venstre blev bragt på forsiden af Sabroes eget blad, *Lille Paul*. I 1910 startede Sabroe – mens han var tilknyttet *Social-Demokraten* – sin egen ugeavis med navnet *Sabroes Blad*. Senere blev den omdøbt til *Lille Paul*, opkaldt efter Victor Hugos novelle om lille Paul, der døde på sin bedstefars grav efter at have levet livet mellem onde mennesker.

Ved at betale et kvartalsabonnement på 1 krone blev man samtidig forsikret for „300 Kr. i Tilfælde af Dødsfald ved Ulykkestilfælde."

Sabroe redigerede selv bladet på sin privatadresse, og det handlede om sociale forhold – først og fremmest om nogle af de sager, som han selv var involveret i.

Desuden indeholdt bladet breve fra folk, som skrev til ham og bad om hans assistance.

Selv om journalistik i starten af århundredet var en hel del anderledes end den, vi kender idag, må man nok gå ud fra, at artiklen til hans hustru var temmelig utradtionel også i forhold til datidens journalistiske normer.

Da artiklen blev trykt, var Sabroe temmelig trængt. Han havde 4 måneder forinden opsagt sin stilling på *Social-Demokraten* efter partiledelsens desavouering af ham i sagen om opdragelsesanstalten i Jægerspris.

På partiets kongres i februar havde man med et stort flertal vedtaget en trussel om at ekskludere ham, hvis han ikke bøjede sig for partiets vedtægter.

Ganske vist blev han samtidig eenstemmigt opstillet som folketingskandidat i Århus, men alligevel er der næppe stor tvivl om, at hans partimedlemsskab hang i en tynd tråd.

Hertil kom, at hans privatøkonomi var særdeles dårlig. Dels på grund af de utallige bøder, han blev idømt, dels på grund af den gæld, han stadig slæbte på efter sin mislykkede karrière som pølsefabrikant. NG

Pølsefabrikanten Peter Sabroe

I 1906 fik Sabroe en ny idé og skræmte dermed endnu engang partiledelsen, som aldrig følte sig sikker på, hvad han kunne finde på. Sabroe ville være pølsefabrikant!

De borgerlige morede sig, og ledende socialdemokrater undgik at kommentere, at en socialdemokrat nu ville prøve lykken som kapitalist.

Men baggrunden viste sig at være en ganske anden. Det var kort efter at den amerikanske forfatter Upton Sinclair i romanen *Junglen* havde afsløret, at man i USA brugte halv- og helfordærvet kød i konservesindustrien – og det viste sig, at dele af den danske kødindustri ikke var meget bedre.

Som byrådsmedlem havde Sabroe fået gennemført en skrap kødkontrol, som han også ønskede skulle omfatte pølsefabrikationen. Det ville slagterne ikke gå med til, hvilket undrede Sabroe, som mente, at en kvalitetsgaranti ville få kunderne til at strømme til.

Han allierede sig med en god ven, Wilhelm Ohlsson, for at foregå slagterne med et godt eksempel, og i august startede de *Århus Pølsefabrik* med kommunal kontrol af varerne. Fremstillingen foregik i lokaler på Slagtehuset, og „Sabroes Pølser" kunne fås i et udsalg i Guldsmedegade.

Sabroe brugte sine evner som politisk agitator til at udforme alenlange avisannoncer, som lovpriste de sunde pølser. Det gik da også godt i starten, og geschæften blev udvidet med flere udsalg i Århus og København.

Men succesen varede ikke længe. Selv om Sabroe havde sagt sit job op på *Social-Demokraten*, var han stadig optaget af sin agitationsvirksomhed og havde ikke megen tid til forretningen, så det begyndte at gå ned ad bakke, og både de borgerlige og karrikaturtegnerne havde gode dage – og måske også en enkelt af Sabroes partifæller.

I 1910 solgte han fabrikken med store tab og måtte trækkes med en stor personlig gæld resten af livet.

Men selv om man gjorde grin med Sabroe, så havde hans forsøg den tilsigtede effekt – andre pølsefabrikanter gik med til at lade sig kontrollere.

Sabroe helligede sig igen sin agitator- og politikerrolle, og da han mødte sin ven Marott på rigsdagstrappen, hilste denne ham med følgende bemærkning:

„Det skal du ikke være ked af, Peter. Vi har pølsefabrikanter nok her i landet, men der er kun én børneven og agitator som du."

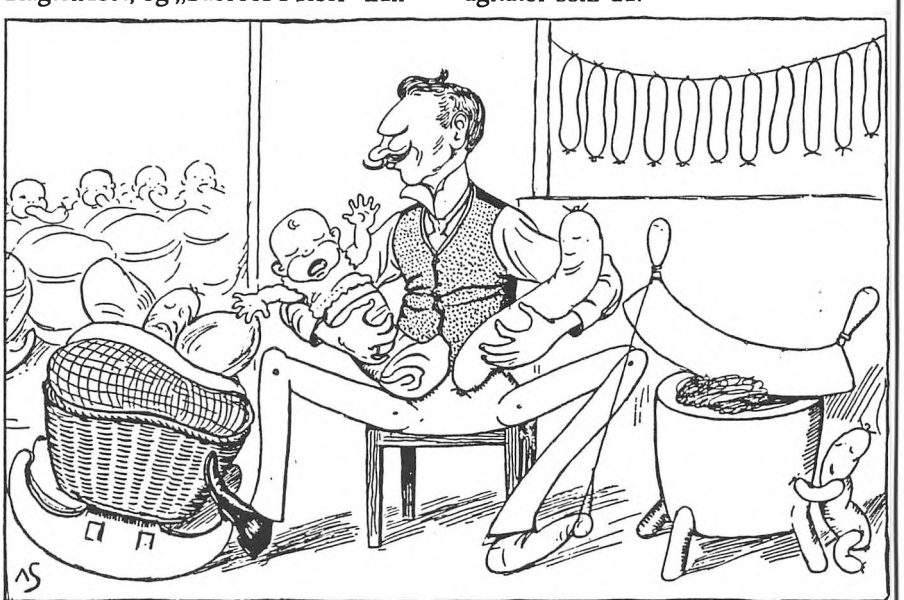

Tegning i „Blæksprutten" 1907 i anledning af Sabroes nye rolle som pølsefabrikant

Lad børnene blive i byerne

Sabroe var tilhænger af institutioner for børn – om ikke andet så af den grund at de ofte var det eneste alternativ til en ynkelig opvækst hos forældre, som ikke magtede at tage sig af dem, eller umenneskelige vilkår hos en husbond, som ikke interesserede sig for deres velfærd.

Men i sine ideer om, hvordan institutionerne skulle indrettes, var han langt forud for sin tid – også når det gjaldt placeringen – det vidner dette uddrag af en af hans taler i folketinget om:

Til de, der mene, at man skal i særlig Grad have Børnehjem og Opdragelsesanstalter anbragte ude paa Landet, og at navnlig Børn fra Byerne skulle derud, vil jeg sige, at jeg tror, at naar man undersøger Forholdet, vil man naa til det Resultat, at det er det tjenligste baade for Børnene og dem, der skulle tage sig af dem, at Børnene blive i Byerne. Det viser sig, at der fra københavnske Børnehjem er langt færre Bortrømninger end fra Landets. Et af de bedste Hjem i København er „Ventegodt". Drengene herfra anbringes hos Mestre her i Byen, gaa paa teknisk Skole, men faa deres fulde Forplejning paa Hjemmet, hvor der i det hele føres Opsyn med dem. Og det er meget karakteristisk for dette Hjem, at der er ingen Bortløbninger. Børnene kunne anbringes i passende Lære, hvad der ikke altid kan faas paa Landet. De have alle deres Hjem her i Byen. Deres Forældre kunne komme og se til dem, og de kunne faa lov til at se deres Forældre; Forbindelsen med Hjemmet er ikke afbrudt. Der er derfor ikke den Trang eller Anledning for dem til at løbe bort, som naar de anbringes ude paa Landet mange Mile fra Byen.

Disse tanker er man jo allerede her i 1995 i fuld gang med at realisere.

NG

Et hjerte, der altid flammede

Peter Sabroes sønnesøn fortæller, hvordan det opleves at have haft en sådan farfar

Af redaktør Erik Sabroe

Fortæl os, sagde redaktøren af *Vinduet*, hvordan det er at være barnebarn af Peter Sabroe.

Svaret faldt mig let: det er dejligt.

Jeg blev født ti år efter min farfars død, men han har været meget nærværende i hele mit liv. Så meget, at jeg føler jeg har kendt ham.

Mange jeg har mødt har fortalt om ham. Nogle havde oplevet ham, hørt hans flammende taler, mange havde hans billede hængende i deres hjem og vidste alt om hans gode gerninger.

Der var også dem, der havde haft slægtninge han havde hjulpet ud af deres pinsler. Fælles for dem var en begejstring for dette fanatiske og fantastiske menneske og hver gang har jeg lyttet. Og spurgt.

Ved indvielsen i 1906 af De Gamles Hjem i Århus var Peter Sabroe som byrådsmedlem stolt over sin indsats for dets oprettelse.

Da man fejrede 25 års jubilæet var jeg syv år og min farmor Thyra tog mig ved hånden og vi gik hele bygningen igennem og hilste på hver eneste beboer. De smilede og fortalte om farfar, og jeg lyttede. Den dag husker jeg tydeligt.

Siden er Peter Sabroe blevet levende for mig ved mange lejligheder, ikke mindst da jeg som ung journalist og senere soldat kom rundt i Jylland.

Han bliver mindet længe efter sin død, især gennem bunker af avis-læserbreve om sociale uretfærdigheder og institutions-tyranni, hvor indsenderne slutter med ordene: her savner vi en Peter Sabroe.

Selvfølgelig har også min far, Povl Sabroe (med det journalistiske tilnavn *Den Gyldenblonde*) og min farbror Svend (der kaldte sig Bro Brille) fortalt om ham, og de er ganske enige om at beskrive Peter Sabroe: man kunne ikke have en bedre far.

„Far indprentede os, hvad det betød, at vi opførte os ordentligt. *Hvis det hedder sig, at Sabroe ikke kan opdrage sine børn, så har min kamp mod pryglene været forgæves*, sagde han. Klø fik vi aldrig. Far virkede ved sit eksempel og vi fik hans kærlighed i rigt mål. Han var en glad familiefar."

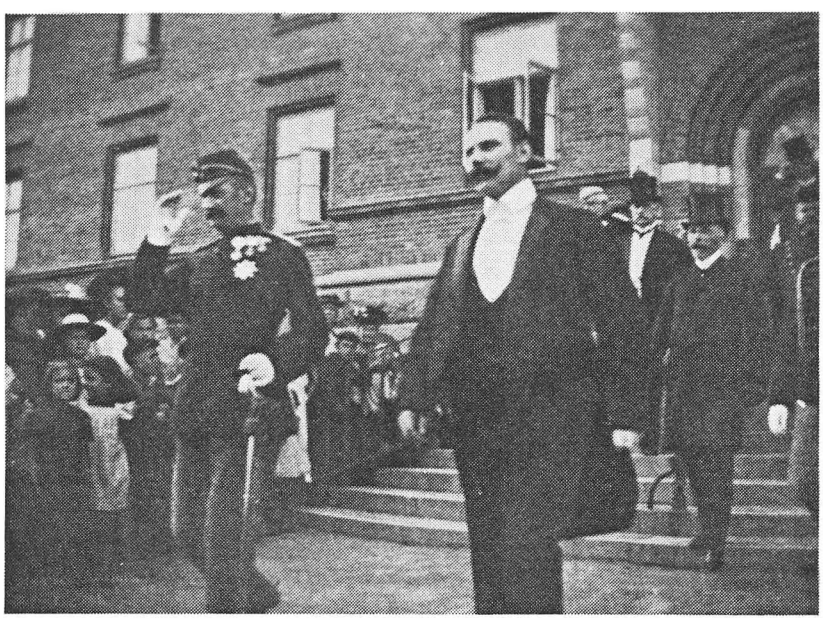

Peter Sabroe ledsager Kong Frederik VIII ud til vognen efter stolt at have præsenteret han for »De Gamles Hjem« på Kirkegårdsvej

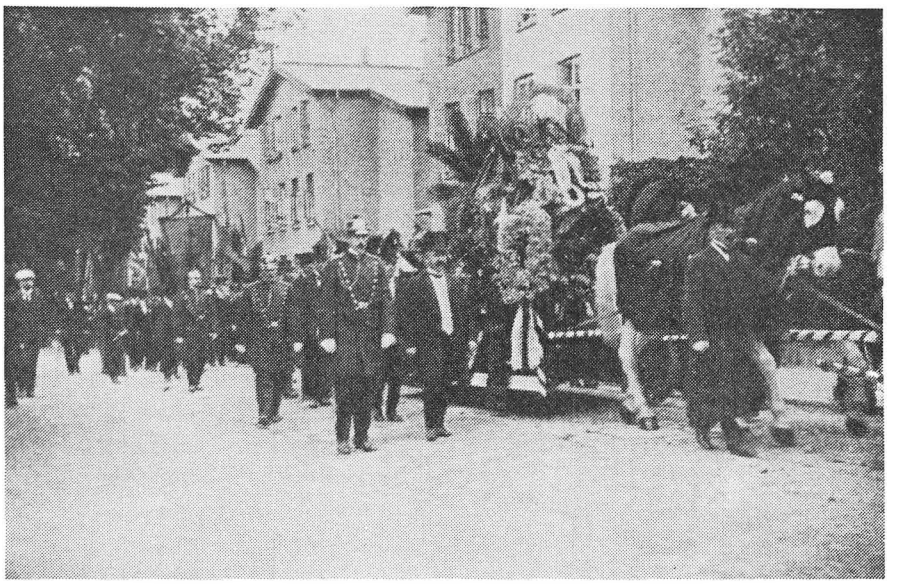

Ved Peter Sabroes begravelse – Følget på Kirkegaardsvej i Århus

I 1949 kom filmen om ham, *Kampen mod uretten* med Mogens Wieth i hovedrollen, bygget på et levende stof hentet fra min farbrors bog om sin far.

Hvert år siden 1977 uddeler Støttefonden Børns Vilkår Peter Sabroe-prisen til en person eller gruppe af personer, der har ydet en aktiv indsats for at forbedre børns vilkår – og minsandten om ikke jeg for bare fem år siden kunne overvære, at Århus hædrede sit bysbarn ved at sætte Peter Sabroes navn på et Intercity tog.

I Esbjerg, hvortil hans kiste først blev ført efter togulykken i Bramminge, fulgte 15.000 mennesker ligtoget, og ved jordefærden i Århus 3. august 1913 deltog mere end 50.000.

Få dage efter hans død skrev digteren Jeppe Aakjær til min farmor: „Han var den mærkeligste mand i sit samfund. For mig synes han uerstattelig. Et hjerte, der altid flammede."

I sin digtsamling *Muld og Malm* skrev Aakjær i en dedikation til Peter Sabroe:

Du være den Fattiges Værner,
Du være den Riges Ris!
Da faar Du ej Ordner og Stjerner,
men bævende Læbers Pris.

Lige nu, 82 år efter Peter Sabroes død, kan min familie og jeg glæde os over, at dette store seminarium vil markere fornyelse og tradition med sit festlige navneskifte.

Jo, det er dejligt at have haft sådan en farfar.

Politiker eller rod?

Ved Peter Sabroes begravelse mødte der omkring 50.000 mennesker op.
En af dem, som ikke mødte op, var Socialdemokratiets formand, Thorvald Stauning.
Hvorfor han ikke gjorde det, er vist aldrig kommet for en dag. Men en kendsgerning var det, at forholdet mellem Sabroe og Stauning var temmelig køligt.

Grunden til det anstrengte forhold mellem de to blev lagt allerede i 1901, hvor Sabroe på et hovedbestyrelsesmøde kritiserede opstillingen af Stauning som folketingskandidat for Socialdemokratiet i Fakse-kredsen på bekostning af en anden mulig kandidat.
Og det anstrengte forhold fortsatte efter Sabroes begravelse, hvor der blev nedsat en privat komité med det formål at danne en Sabroe-fond til hjælp for børnearbejdet og fortsættelse af den sabroeske virksomhed.

Social-Demokraten påtog sig at modtage bidrag hertil, men Stauning var imod og skrev under mærket „En fra Halvfjerserne" en artikel til avisen, hvori han argumenterede for, at denne personforgudelse og helgendyrkelse ikke hørte hjemme i Socialdemokratiet.

Men redaktør Borgbjerg nægtede at optage artiklen, fordi han ikke ønskede at skabe strid på et sådant mindre betydende spørgsmål lige efter Sabroes tragiske død.

Peter Sabroe var i det hele taget ikke populær i partiets top, hvor man var utilfreds med hans store optagethed af enkeltsager på bekostning af den mere overordnede politiske strategi.

En Sven Brasch-tegning i „Klods Hans". Billedet hedder: „Hvor Sabroe regerer, Idyl fra et Børnehjem". Man ser Sabroe i døråbningen, flankeret af pølser, se roligt på, at børnene steger forstanderinden over en sagte ild.

Man fornærmer næppe nogen ved at sige, at Sabroe ikke var den store taktiker, endsige strateg – og at diplomatiets kunst lå ham ret fjernt.

I en mindetale karakteriserede Martin Andersen Nexø ham således:
„Sabroe handlede ud fra sit hjerte, og det er mit håb, at udviklingen må gå i den retning, at hjertet må blive taget mere på råd. Sabroe var forud for sin tid, han var som et meteor, der kaster et skin ind i fremtiden".

Her er ikke tale om en karakteristik, som man ville hæfte på en traditionel politiker eller partisoldat, og i Jeppe Aakjærs mindetale antydes endnu stærkere modsætningen mellem Peter Sabroes stil og den mere taktisk tænkende politikers:
„Sabroe var til det sidste sit partis samvittighed, et flammende bud fra folkesjælen... Socialdemokratiet, det parti, som jeg selv bekender mig til, kan allerede opvise en pragtfuld række af udslukte vulkaner, hvor det kun hist og her gløder under asken. Men Peter Sabroe stod i udbrud til det sidste. I dette flammende krater har det boblet og sydet i snart en menneskealder, og mangen rådden hulhed er styrtet ind under hans ildkaskader".

Det forhold, at Sabroe blev drevet mere af sit hjerte end af (parti)taktiske overvejelser har nok forledt mange af de mere teoretisk bevidste til at betragte ham som lidt af en *hattedame*.
Men Sabroes socialistiske grundholdning er vanskelig at betvivle. Allerede som barn, hvor han levede under fattige vilkår først i Gødvad ved Silkeborg og senere i Århus, demonstrede han sin vilje til at stå fast i kampen mod uretten – for eksempel da han med følgende bemærkning stoppede en lærer, som ville slå ham: „Jeg har byplads, og jeg kom først hjem fra arbejde i nat kl. 1, hr. lærer. Hvis De slår mig, er De ond."

Og denne afsky mod uretten modnedes senere til en socialistisk grundholdning. Da han som 14-årig var anbragt hos slægtninge i København og stod i skomagerlære, udbrød der strejke hos hans mester, og selv om han som lærling sagtens havde kunnet holde sig udenfor, deltog han i strejken. Det resulterede i, at det derefter var umuligt for ham at få plads hos nogen skomagermester i København – og var måske det første at utallige eksempler på, at han altid var parat til at betale prisen for sine principper.

På det tidspunkt var han allerede stærkt politisk engageret og deltog aktivt i en mængde offentlige møder. Sammen med to andre unge stiftede han en Tremandsklub, hvis medlemmer havde svoret med våbenmagt at ville bekæmpe Grundlovens fjender. Det skulle gå dramatisk til, så de skulle lægge et vist beløb til side af deres løn hver uge til at købe rifler for. Men efter at have spinket og sparet hele ugen, var de så sultne, når riflerne skulle købes, at de i stedet brugte pengene til mad.

Senere var han i 1884 med til at stifte De Unges Forbund, som blev forløber for Den Socialdemokratiske Ungdomsbevægelse.

Men Sabroes vulkanske sind betød, at han inden sin død nåede at rode sig ind i mange konflikter med sit parti.

Første gang var da han som ung journalist ved den socialdemokratiske avis *Demokraten* i Århus skulle skrive om begravelsen af en soldat, som var blevet dræbt på grund af en officers ansvarløse optræden. Efter jordpåkastelsen råbte han til de opstillede soldater: „Soldater! Glem ikke de bødler, der pinte den døde!"
Selv om redaktøren, Harald Jensen, satte stor pris på hans evner som agitator og journalist, ønskede han ikke den slags drastiske aktioner, som stødte an mod „den gode tone" – og Sabroe blev senere „landsforvist" til den socialdemokratiske avis i Kolding.

Politiker eller rod?
Også i partiets teoretiske blad *Socialisten* blev Peter Sabroe angrebet. Den senere københavnske borgmester Peter Hedebol kritiserede ham skarpt for ikke at lægge vægt nok på den økonomiske kamp og i stedet kæmpe „mod de større eller mindre fejl, som nu engang er ved den menneskelige karakter, og som alverdens idealister har kæmpet forgæves imod før os."
I sit svar lagde Sabroe ikke fingrene imellem, men skrev blandt andet:
„Hr. Hedebol bebrejder mig, at jeg roder mig ind i for mange sager og påtager mig for meget. Forstår man ved en god socialdemokratisk journalist en mand, som af lutter betænkelighed og magelighedshensyn lader det ene overgreb efter det andet passere uden at tage affære, da er jeg en dårlig journalist og vil vedblive at være det. Nej, De er en mavesur herre, hr. Hedebol."

I et andet angreb i bladet mod Sabroe hed det, at han gennem sin (græsrodsagtige) „personligt-vilkårlige optræden" og „virksomhed som omkringflyvende over-kritikus" var en hindring for økonomiske betragtninger og den mere roligt fremadskriden socialisme.
En læser forsvarede Sabroe med, at han f.eks. utallige gange havde optaget forsømte børn i sit hjem, havde givet dem husly, mad, tøj og renset dem for utøj. Men læseren fik at vide, at Sabroe i virkeligheden havde båret sig forkert ad, og at andre ikke skulle efterligne Sabroe: „Gør ikke Jeres hjem til anstalter for åndssvage indivi-

der eller forsømte børn. Det tager Jeres tid og arbejdskraft og er, socialt set, til ingen verdens nytte."

Konflikten mellem Sabroe og partiets top – ikke mindst Stauning – førte til, at Sabroe i januar 1913 forlod sit job som journalist ved Social-Demokraten i København.
Sabroe havde i en artikel rettet et kraftigt angreb mod forholdene på opdragelsesanstalten i Jægerspris. Det resulterede i, at en rigsdagsdeputation med deltagelse af blandt andet Stauning og andre ledende socialdemokrater aflagde besøg på anstalten – vel at mærke et anmeldt besøg.
På grundlag af de deltagende socialdemokraters udsagn bragte *Social-Demokraten* dagen en forsideartikel, hvori det blandet andet hed:
„... indtrykket, man fik ved det korte besøg, var meget godt. Der er ganske utvivlsomt sket en særdeles heldig forandring i forholdene under ledelse af hr. forstander Høy, og børnene var tilsyneladende veltilfredse."
Det var for meget for Peter Sabroe, som tog sit gode tøj og gik, selv om mange af hans kolleger på avisen opfordrede ham til at blive.

Og det var måske lige netop det, partitoppen ønskede, at knægte Sabroe. Han havde hele tiden været meget kritisk over for partiet, som for eksempel da han i 1910 sagde til de unge socialdemokrater:
„I skal, efterhånden som demokratiet når frem til magten, være agtpågivende og ikke slå jer til ro med, at det er vore egne, der har magten. Øv kontrol og kritik, og lad jer ikke nøje med, at den ydre ramme er skåret over demokratiets lyse, humane tanker... Gå ud for at udbrede socialismen og vær med til at få alle til at respektere og anerkende, at den er tidens ideelle bevægelse."

Og Sabroes opfordring til at øve kontrol og kritik – også i forhold til partiet – var næppe Staunings. Forhenværende statsminister Anker Jørgensen skrev i 1983:
„Han (Stauning) var imidlertid ikke den mand, der tålte ret meget opposition – det fik foruden Peter Sabroe f.eks. også K.K. Steincke at føle – men partiets situation var desuden, at det dengang stod ved nogle skilleveje, skulle træffe nogle valg, der senere viste sig at være af historisk betydning, ligesom partiet ikke alene på sin højre side var indesluttet af modstandere, men også på sin venstre, nemlig fra de ret stærke syndikalister."
Og i denne situation kunne Sabroes vulkanske og nogle gange uovervejede sind opfattes som en klods om benet på partiet. Som forhenværende justitsminister Erik Ninn Hansen skrev: „Han var ingen veltrimmet doktrinær socialdemokrat – teoretiske spørgsmål interesserede ham ikke. For ham gjaldt det først og fremmest om at skabe bedre vilkår for underklassen."

Så selv om de to store personligheder Sabroe og Stauning kæmpede for det samme mål, kan Stauning udmærket have opfattet Sabroe som en politisk modstander. Måske er det forklaringen på, at Stauning savnedes ved den store folkelige begivenhed, som Sabroes begravelse blev.

Niels Graverholt

Kilder:
Jens Engberg: Rød agitator eller kongelig hof-socialdemokrat (i: *Elendighedens Univers*, Søllerød Kommune 1983)
A. Jørgensen i *Elendighedens Univers*
Erik Ninn Hansen samme sted

Konflikterne med partiet var ikke ensbetydende med, at Peter Sabroe ikke fik politisk indflydelse – tværtimod. Her skal blot nævnes nogle få af de ændringer, som han har en stor del af æren for:

Hans indsats rettede sig jo først og fremmest mod de elendige forhold, som man bød børnene på institutioner – og tildels i skolerne. Det var hans fortjeneste, at en række uduelige og halvsadistiske forstandere og forstanderinder blev fjernet, og at der blev sat fokus på den uværdige brug af pryglestraf.

Børnekommisonens nedsættelse i 1910 skete på Sabroe foranledning, og en del af hans tanker genfindes i socialreformen af 1933.

Børneloven af 1905 om behandling af forbryderiske og forsømte børn og unge personer satte han i høj grad sit præg på.

I 1912 blev der vedtaget en ny tyendelov – først og fremmest takket være Sabroe kamp for forbedring af landarbejdernes vilkår, en kamp, som han førte såvel fra folketingets talerstol som ved kampagner og folkemøder (se blandt andet artiklen i sidste nummer af *Vinduet*)

Sabroes kampagne mod de dårlige forhold på sindssygeanstalterne førte til, at justitsministeren fremsatte lovforslag om bedre pleje af de sindssyge.

Det var i høj grad Sabroes fortjeneste, at der blev vedtaget en lov om støtte til enker, således at de ikke blev henvist til fattigvæsnet og derved mistede deres borgerlige rettigheder.
Efter hans død blev der mange steder indført skolebespisning – et forslag, som han havde taget op allerede under sin første valgkamp.

Peter Sabroe på sight-seeing i Århus

Statuen af Peter Sabroe har gennem årene ført en noget omskiftelig tilværelse rundt omkring i byen.

Efter Peter Sabroes død blev der dannet en „Komité for Rejsning af et Monument for Peter Sabroe".

Komitéen stod for en landsdækkende indsamling og fik, efter at have indsamlet de nødvendige midler, billedhuggeren Elias Ølsgaard og bronzestøber Rasmussen til at lave statuen af Peter Sabroe med den lille pige.

Statuen blev anbragt på hjørnet af Park Allé og Sønder Allé og blev indviet den 26. juli 1924 på 11-årsdagen for Peter Sabroes død.

Her stod den så, indtil man ved en byrådsvedtagelse i marts 1938 besluttede at nedtage den for at give plads for det påbegyndte byggeri af byens nye rådhus.

Statuen blev i stedet opstillet i bunden af Vennelystparken, hvor Høegh Guldbergsgade nu munder ud i Nørrebrogade, og i 1939 opkaldte man pladsen foran statuen efter Peter Sabroe.

Men her fik den heller ikke lov at stå. På grund af vejreguleringer og muligvis bygningen af det nye Kunstmuseum blev den nedtaget i 1973 og efter mange diskussioner om ny placering flyttet til en nyindrettet plads på Østbanetorv, hvor den blev genafsløret den 26. juli 1973 – på årsdagen for den oprindelige afsløring og 60-årsdagen for Sabroes død.

Ved en byrådsvedtagelse den 25. oktober 1973 sløjfede man desuden Sabroes Plads.

Siden har en af byens mest kendte mænd så stået og skuet gennem benzintågerne fra Skovvejen over mod Østbanegården og containerparkeringspladsen – og næppe mange af de forbiilende bilister og cyklister bemærker ham overhovedet.

Statuen på sin oprindelige plads ved Park Allé og Sønder Allé

Seminariet har søgt Århus Kommune om at få statuen flyttet op foran seminariets gamle bygning ud mod Finsensgade.

Derved vil Peter Sabroe komme til et af de områder i byen, som rummer flest minder om ham og hans virke:

Selv ligger han begravet på Nordre Kirkegård få hundrede meter derfra.

Et stenkast borte ligger *Lokalcentret på Kirkegaardsvej* – det oprindelige *De Gamles Hjem*, som han tog initiativ til at oprette og indviede sammen med Kong Frederik VIII.

Og endelig kommer han til at stå foran de gamle bygninger fra *Christian IX's Børnehjem*, som han var medinitiativtager til og som hans hustru sad i bestyrelsen for – og som nu rummer det seminarium, som ikke blot bærer hans navn, men som søger at realisere hans idealer om en værdig tilværelse også for samfundets marginaliserede grupper.

Det seneste svar fra borgmesteren på denne henvendelse er et delvist tilsagn – men betinget af, at der først kan skaffes penge til en anden statue til pladsen ved Østbanegården.

Niels Graverholt

JO 6809. /935

Program for kulturdagene 7–8–9 juni

Onsdag

9–14 **Besøg børneland** – Oplevelser for vuggestue–, børnehave– og fritidshjemsbørn
☞ Hallen

9–14 **Lanterneværksted** – Skolebørn bygger lanterner
☞ Multiværkstedet

9.30 **Peter Sabroe Spillet**
☞ Mødested: I gården

9.30 **Eesti tour 95** – dias og video
Specialefremlægning: Samarbejde og udvikling mellem danske og estiske pædagoger og institutioner
☞ Auditoriet

9.30 **Drama: „Er bussen kørt“**
Ved du, at:
Danskerne er befængt med kønssygdomme! Flygtninge har små hjerner! Danskerne er psykotiske! Flygtningekvinder er fede og har overskæg!
☞ Dramasalen

11.00 **Peter Sabroe Spillet**
☞ Mødested: I gården

11.00 **Drama: „Er bussen kørt“**
se omtale ovenfor

12–15 **OFFICIEL INDVIELSE** af
Seminariets nye navn
Seminariets nye logo
Seminariets nye lokaler
Med taler, koncert, buffet i kantinen samt festforelæsning
☞ Teatersalen

13.00 **Peter Sabroe Spillet**
☞ Mødested: I gården

14.00 **Store og små Sabroe'r**
Århundredskiftets børnevenner og børnekamp. Festforelæsning af **cand.mag. Ning de Coninck–Smith** i forbindelse med den officielle indvielse. Begrænsede pladser.
☞ Teatersalen

14.00 **Drama: „Det nøgne hjerte“**
En forestilling om unge og deres følelser
☞ Dramasalen

14.00 **Alternative institutioner for børn og unge** – Specialfremlægning
☞ Auditoriet

15–22 **Ungdomscafeen „Cultungen“**
Atmosfære, bands, chancer, digte, eufori, fodboldlandskamp, græsrødder, hyggepianist, intimitet, jalousidramaer, kærlighed, liv, mening, nostalgi, oplevelser, pædagoger, quinder, rollespil, stearinlys, tanker, undergrund, volapyk, x–generation, ytringer, zeloso, ævl, øhh....åben
☞ Musikværkstedet

16.00 **Drama: „At være i syv sind“**
Om sindslidende unge, pædagogens selvindsigt, dig selv, at være i syv sind
☞ Teatersalen

16.30 **Klogskab og naivitet**
Rektor Kjeld Fredens, tidligere hjerneforsker og lektor på Århus Universitet, nu rektor på Skive Seminarium, forelæser på engageret og underholdende måde om klogskab og naivitet
☞ Teatersalen

17.30 **Drama: „Søndag aften – mandag morgen, vold på tilskuerpladserne“**
En forestilling om det første drab på en fodboldtilskuer i Danmark
☞ Dramasalen

19–21 **Danmark–Cypern** på storskærm
Adgangstegn: Klaphat, dannebrogsmaling, rød/hvide tørklæder o.lin.
☞ Teatersalen/Auditoriet

Torsdag

9–14 **Besøg børneland** – Se ovenfor

9–14 **Lanterneværksted** – Se ovenfor

9.30 **„Søndag aften – mandag morgen, vold på tilskuerpladserne“** – Se ovenfor

10.00 **Kampen mod uretten**
Filmen fra 1948 om Peter Sabroe med Mogens Wieht i hovedrollen – ☞ Auditoriet

10.30 **Peter Sabroe Spillet** – Mødested: I gården

11.00 **Drama: „Sex, junk og løgn“**
Forestillingen tager udgangspunkt i Lola, Laila og Conny's situation som narkoprostituerede
☞ Dramasalen

13.00 **Peter Sabroe Spillet** – Mødested: I gården

13.00 **Pædagogernes rolle i børnekulturen**
Foredrag af Beth Juncker, forfatter til bogen „Kultur for begyndere“ – redegørelsen om børnekultur i Peter Duelunds kulturrapport for Jytte Hilden
☞ Auditoriet

15.00 **Peter Sabroe Spillet**

15–22 **Ungdomscafeen „Cultungen“**
Se ovenfor

16.00 **Drama: „At være i syv sind“**
Se ovenfor

19.30 **Koncert for byggematerialer**
☞ Teatersalen

20.00 **Seminariekoret underholder**
☞ Kantinen

21.00 **Århus Klavertrio:** Signe Madsen (violin), David Strong (klaver) og Jens Lund Madsen (cello) – ☞ Teatersalen

Fredag

9–14 **Besøg børneland** – Se ovenfor

9–14 **Lanterneværksted** – Se ovenfor

9.30 **Peter Sabroe Spillet** – Mødested: gården

10.00 **„Pædagogens rolle – unges sexualitet“**
En forestilling om følelser, kærester, sex
☞ Teatersalen

10.00 **Peter Sabroe og historiens aktualitet**
– eller: *Hvor gik pædagogikken hen, da den gik ud?* Hvor finder vi idag personer, der vover noget i engagementet for de svage? Foredrag af **redaktør, cand.psyk. Benny Lihme**
☞ Auditoriet

11.00 **Peter Sabroe Spillet** – Mødested: gården

13.00 **„Hvad vil de her?“**
En forestilling, der skildrer sekvenser af en andengenerations indvandrers liv
☞ Teatersalen

13.00 **Peter Sabroe Spillet** – Mødested: gården

13.30 **Kampen mod uretten** – Se ovenfor

21–???? **Og så er der bal.....**i hele fabrikken, for hele seminariet! Events, bands, bar, dans
Entré: 50 kr.

Mad og drikke: Kantinen serverer middag kl. 18:

Onsdag: Grilleret lam med ratatouille af nye grøntsager, tzatziki og marinerede kartofler – pris: 30 kr.

Torsdag: Pastasalat med røget fisk og grønne asparges. Kylling i hvidvin og nye kartofler – pris: 50 kr.

Menu skal bestilles telefonisk eller direkte i kantinen senest kl. 12.00 samme dag

PLADS TIL BEGEJSTRING

Af arkitekt Peter Møller Christiansen

Første etape af seminariets byggeplaner er ved at være afsluttet, og redaktøren har bedt mig skrive lidt om mine tanker og ideer omkring den nye bygning.

I min verden begyndte processen i forbindelse med rektor Peter Frieses bryllup i juni 1990, hvor han – en måned efter sin ansættelse – holdt bryllupsfest i den gamle kantine.

Den var slidt og grim, men pyntet op til bryllup og smuk på sin egen måde. Den daværende souschef spurgte mig i løbet af aftenen, vel nærmest i spøg: *Kunne du ikke tegne en ny kantine til os, Peter?*

Og senere på aftenen efter et par glas vin var der så ingen smalle steder: Det kunne jeg da godt!

Senere blev det alvor, for jeg blev under mere ædruelige former bedt om at tegne et skitse til et nyt projekt.

Rektoren havde ganske vist ingen penge, men en masse gode ord. Og hvis det lykkedes ham at skaffe pengene, så ville jeg blive arkitekt på opgaven...

Og sådan gik det.

Tegningerne blev lavet, i samarbejde med seminariets byggeudvalg, og pengene – 11 millioner – blev skaffet.

I 1993 gik arbejdet så i gang for alvor. Som ansat i Arkitektfirmaet Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen A/S havde jeg en betryggende base.

Her fik jeg også masser af plads, så i den forstand kan jeg sige, at projektet er blevet som jeg har tænkt det.

Samarbejdet med seminariet har derimod været meget intensivt.

Byggeudvalget udgøres af rektor, to lærere, to studerende og pedellen. Det har været en tidkrævende sparringspartner, fordi udvalget har været med i alle byggeriets faser – fra brainstorm til færdiggørelse – en ikke helt almindelig måde at bygge huse på.

Til gengæld har seminariet haft indflydelse, såvel i stort som i småt.

Nu står det der!

Det er ikke et gennemsnitshus, men det er heller ikke mit indtryk, at seminariet er et *gennemsnitsseminarium*.

Huset følger måske ikke standardopskriften for lignende byggerier nutildags, men det er bygget ud fra min fornemmelse af de kommende brugere, af den ånd, der er på seminariet.

Der er højt til loftet. og når man tænker på de mange mærkelige små rum, som findes i seminariets andre bygninger, så er det tiltrængt at der er et sted, hvor man kan trække vejret helt igennem.

Men der er også behov for *højt til loftet* af hensyn til de aktiviteter, bygningen skal rumme, og det arbejde, der skal laves i lokalerne. Der skal være plads til begejstring. Og det er mit indtryk, at der er meget at begejstres for på seminariet.

Jeg afleverer et hus, hvor man skal kunne være mange sammen, og alligevel have en følelse af plads og luft omkring sig.

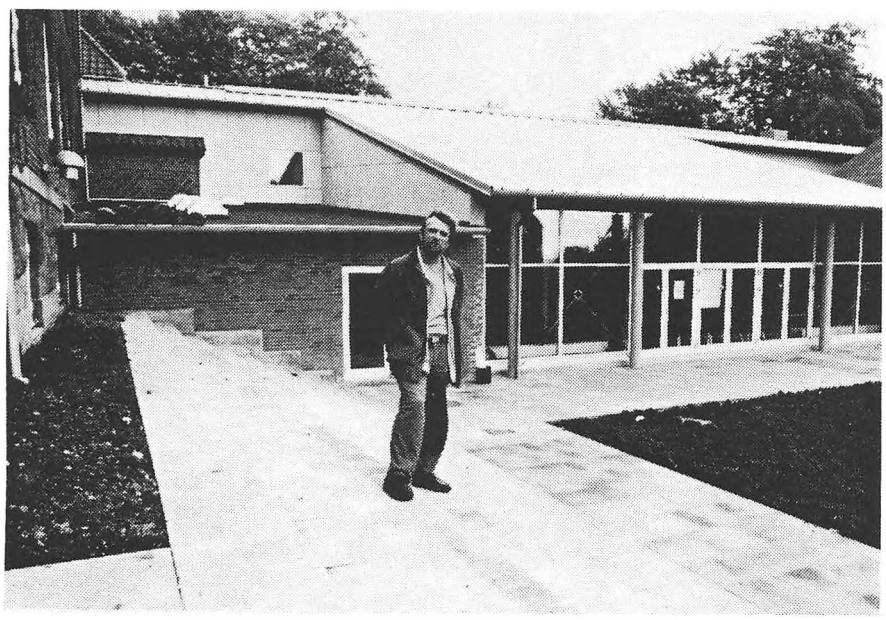

Peter Arkitekt foran den nye kantine

Der skal kunne foregå en masse forskelligt på samme tid, og brugerne skal alligevel kunne mærke, at de er sammen.

Torvet er et godt eksempel: En hovedgade, et sted, hvor de mange, der laver alt muligt, kan mødes i forbifarten, se at andre laver noget, være en del af det eller blot passe sig selv.

Den nye bygning passer sammen med seminariets nye logo. Det er
- et *både-og-hus*,
- et *multi-hus*,
- et *jeg-kan-endnu-mere-end-du-tror-hus*

Men det er også et hus, fyldt med modsætninger:

Det er et yin-og-yang-hus. Højt og lavt, lukket og åbent, blødt og hårdt, mørkt og lyst, robust og sart, højre og venstre hjernehalvdel, feminint og maskulint.

Seminariet har valgt at kalde den nye bygning FABRIKKEN, ment som en kultur-FABRIK.

Som arkitekt har jeg været med til at understøtte denne tanke ved at vælge materialer og former, der appellere til ideen om en fabrik: Rå vægge, synlige installationer og så videre.

En fabrik er bygget til at bruge, og FABRIKKEN skal bruges.

Måske er jeg lidt forudindtaget, men jeg vil postulere, at den nye bygning har en sjæl.

FABRIKKEN skal appellere til brugerne. Den skal fortælle, hvordan den gerne vil bruges.

Hvis huset kunne tale, ville det sige: „Sæt mig i scene!"

Kun to rum – kantinen og auditoriet – er færdige til brug, mens de andre rum skal sættes i scene.

Dramarummet og teatersalen kræver noget af brugerne. Der skal sættes lys eller laves en scenografi hver gang man går i krig med en ny opgave.

Seminariets nye aktivitetsfag? – med kantinen i baggrunden

Men hvis huset kunne tale, ville det også sige: „Gør det ordentligt!"

Det kunne for eksempel indebære, at man ikke bare plastrer en lampe op et tilfældigt sted, eller klistrer en plakat eller løbeseddel direkte ind på væggen.

Lamperne og billederne bliver jo sat op i *netop dette hus*, med *netop disse proportioner*. Derfor ville huset bede om at blive iscenesat, ikke plastret til.

Brugeren må spørge sig selv:
„Hvordan kommer mit billede, min plakat bedst til sin ret i netop dette hus, og hvad vil klæde bygningen.....?"

Hvis der ikke findes et passende sted, så bed byggeudvalget om det, eller lav det selv. Men se dig om først, og tænk på, hvad huset ville sige.

Seminariet har ønsket sig et smukkere hus.
Det har I fået.

Og hvad arkitekten skulle ønske fremover, kan på sin vis være ligegyldigt.

Det er som med børn: Man sætter dem i verden, men ejer dem ikke.

Det er svært at sige farvel til „min" bygning, og jeg har allerede inden den officielle indvielse set huset behandlet anderledes, end jeg havde tænkt.

Jeg vil ønske for jer, at I bliver glade for FABRIKKEN. Det har været spændende at arbejde med den.

Nu skal I indtage den.

Det største Festugeprojekt for børn nogensinde

Af Lars T. Jakobsen
på vegne af Monsun–Ekspressen

Monsun–Ekspressen er det største, vildeste og flotteste børnekulturelle arrangement i Århus Festuges historie.

Børnekulturnetværkets ide er at flytte børne- og familieoplevelserne væk fra midtbyens larmende og hektiske festuge–liv.
Monsun–Ekspressen er ikke bare en oplevelse, men en lang række af oplevelser, der strækker sig fra Vilhelmsborg i syd til Bellevue i nord.

På de fem jernbanestationer og i de to Monsun–Eksprestog får børnene mulighed for at stifte bekendtskab med Østen, både som lyslevende oldtid og som elektronisk rumtid.

Hvor er Monsun–Ekspressen så nu?
Siden slutningen af februar har et team bestående af Fin Komischke–Konnerup, Lise Thomsen og undertegnede arbejdet på at finde de penge, materialer og mennesker, der skal til for at realisere Monsun–Ekspressen.
Vi er nået et langt stykke med det rent økonomiske. Vi har stadig ansøgninger liggende i forskellige fonde, der forhandles stadig med diverse sponsorer, og vi tror på, at alle pengene nok skal komme i hus.

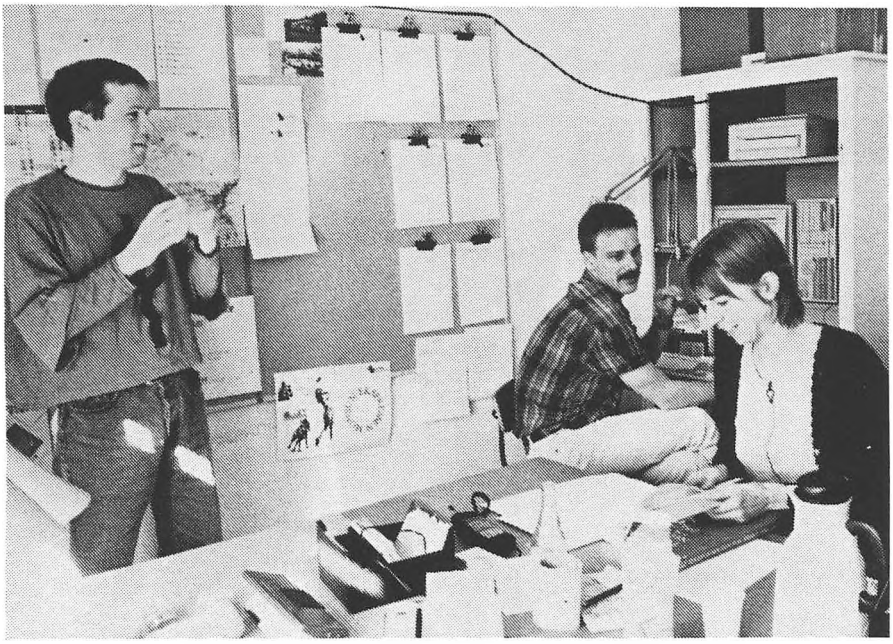

Lars Jakobsen, Fin Komischke–Konnerup og Lise Thomsen

Nu er pressen også begyndt at vise interesse for Monsun–Ekspressen – rart at se, at andre også mener, at Monsun–Ekspressen er et spændende projekt.

Monsun–Ekspressens tog
Toget mod syd vil bliver udsmykket og drevet af årgang 92E fra Peter Sabroe Seminariet. Nordtoget vil efter al sandsynlighed blive „afsat" til årgang V93 fra Jydsk Pædagogseminarium. Ellers arbejdes der på at få lavet en køreplan, som alle kan være tilfredse med, og som betyder, at DSB og Odderbanen stadig kan køre.

Calcutta (Århus H)
Her er årgang 93F fra Peter Sabroe Seminariet sammen med Statens filmcentral, i gang med at udvikle ideer. Det bliver ikke som før omtalt Centralværkstedet, der skal danne rammen omkring denne station, men Århus H. Her er der mange muligheder for at skabe en god stemning og en flot opbygning. Så glæd jer til at opleve „Den fortryllede have" hvor der hersker fred og idyl, „Den elektroniske pagode", hvor man kan komme i kontakt med Indien via Internet og se film på loft og vægge.

Bali (Den Permanente)
På Bali er hold 94V fra Jydsk Pædagogseminarium hovedkraften. Det er dog ikke kun de studerende fra JPS, der er med, også Strandskolen deltager.

Efter lange og hårde kampe lykkedes det at skaffe en ponton-ø. Desværre bliver den ikke helt så stor, som vi kunne ønske, den bliver *kun* 10 x 18 meter, men selv på 180 m² kan man godt lave spændende og flotte aktiviteter. Men også inden på selve *Den Permanente* bliver der oplevelser for alle sanser. I workshops af forskellig art kan børnene prøve træskærer-arbejde, batikfarvning, kurvefletning og mange andre ting.

Lotusbyen (Bellevue)
Her har forskellige kampsports-klubber meldt sig som i deltagere. Her mangler vi stadig en gruppe, der kan tage det store slæb, men vi har dog kontakt til flere mulige, så inden for ganske kort tid skulle Lotusbyen gerne være oppe at køre.

Bazar (Mårslet Borgerhus)
Lokale kræfter er her, i samarbejde med et hold „Navigatorer" fra AOF, ved at samle folk og erfaring til Bazaren. Her kan man opleve skygge-dukketeater, musik og dans fra Tyrkiet. Århus Folkemusikskole vil opføre verdens korteste musical, cirka fem minutter.

Man kan også besøge de forskellige værksteder, hvor man blandt andet kan arbejde med perler og lave sommerfugle og dukker.

Ulan Bator (Vilhelmsborg)
Et hold studerende fra Gedved Socialpædagogiske Seminarium fungerer som koordinationsgruppe. Sammen med folk fra Vilhelmsborg er de allerede kommet langt med forberedelserne. Men også langvejs fra er der interesse. Et hold studerende fra Pædagogseminariet i Hillerød arbejder på at få mulighed for at blive en del af Ulan Bator. Skanderborg Produktionsskole vil gerne sørge for en imponerende indgangsportal og to flotte pavillioner.

Hvad sker der så nu?
På alle steder arbejdes der på fuld tryk. Der er en konstant udvikling på alle stationer. Så det, du lige har læst, er sikkert allerede videreudviklet og flere ideer kommet til.

Så intet er givet før den 10. September.

VI SES I FESTUGEN!

Børnekulturnetværket er en uformel sammenslutning af institutioner m.v., som har til formål at støtte og udvikle børnekulturen i Århus. Børnenetværket nedsatte i efteråret 1994 en arbejdsgruppe, som skulle udvikle ideer til Århus Festuge – specielt målrettet mod børn og børnefamilier.

Denne gruppe udgør nu bestyrelsen for Monsun-Ekspressen og består af repræsentanter fra Arkitektskolen i Århus, Huset, Jydsk Pædagogseminarium, Peter Sabroe Seminariet, Statens Filmcentral og Århus Folkemusikskole.
Monsun-Ekspressen har et budget på 1.8 mill. kr.
Foreløbig har man modtaget 750.000 kr. fra Kulturfonden og en underskudsgaranti på 300.000 kr. fra Århus Festuge. De to pædagogseminarier har hver skudt 150.000 kr. i projektet. Desuden budgetteres der med entréindtægter på 3-400.000 kr. med en entré på 20 kr. pr. næse. Man afventer svar på ansøgninger til forskellige fonde, og hvis de er positive, vil entréafgiften blive nedsat tilsvarende.

Praktik i Estland – på godt og ondt

Den 1. februar tog vi afsted til vores praktiksted i Estland med en masse forventninger til en spændende, anderledes og udfordrende praktik. I denne artikel vil se på nogle af de spørgsmål, der siden har rejst sig:
Hvordan er vores institution og vores samarbejde med esterne. Hvad gør det anderledes at være praktikant i Estland og at bo i en anden kultur i en kortere periode. Hvilke erfaringer gør vi os, og hvilke problemer løber vi ind i.

Efter 2 timers flyvetur står man i Estland. Med ét er man gæst i et land med en anden kultur, hvor levevilkår og normer er anderledes end i Danmark. Vi bor i Kose-Uuemoisa, en landsby med ca. 1.500 indbyggere. Et lille lokalsamfund hvor alle ved alt om alle. Som udlænding skiller man sig ud og det er umuligt at være anonym. Esterne er generelt meget gæstfrie og imødekommende, dog opstår der alligevel nogle dilemmaer på grund af vores forskelligheder.

Et eksempel er, når vi handler ind. Alt kan købes i butikkerne, men esterne har en gennemsnitsløn på ca. 1000 Dkr. om måneden. Det betyder, at man med en dansk SU kan købe væsentlig mere end de, hvilket ofte skaber en akavet situation i den lokale forretning. Vi står med vores fyldte indkøbskurv og føler, at esterne med deres halvtomme kurve skuler hen mod os. Det bliver ikke lettere, når vi får at vide, at snakken går i byen om de fire danskere, der har mange penge.

At bo i Estland betyder, at man hele tiden skal forholde sig til sådanne små problemer. Det er en svær balance, når man ønsker at integrere sig bedst muligt og samtidig ved, at man som dansker altid vil skille sig ud.

Efter at vi har været her et stykke tid, er vi blevet en del af hverdagsbilledet, og nyhedens interesse for os er blevet mindre.
Vi oplever ikke i samme grad som i starten at være *fremmedelementer* i Kose-Uuemoisa.

Jesper Wadskjær, Inge Van Heezewijk Andersen, Ida Lind, Mette T'hrane – 94E

Kosejõe Kool er en døgninstitution og ligger 40 km. syd for Tallinn på et gammelt herresæde.
Det er en såkaldt specialskole med 150 børn i alderen 6-18 år, som er opdelt i 10 bogrupper med 10-18 børn i hver.

Elevernes værelser er af meget forskellig størrelse. Værelserne i skolens gamle bygninger er meget store med omkring 6 i hver. I de forholdsvis nye bygninger er værelserne meget mindre, så der bor der kun 2-3 stykker sammen.

Omkring 30 af institutionens børn er enten tvangsfjernede eller forældreløse. 10 går i en specialklasse, der består af børn med vidt forskellige handicaps.

I det tidligere Sovjet opbevarede man denne gruppe børn på store institutioner uden at gøre meget ud af deres udvikling – i modsætning til nu, hvor de undervises ligesom andre børn.

Resten af eleverne har forældre, men er blevet henvist til institutionen af socialvæsnet, fordi de har indlæringsvanskeligheder og ofte kommer fra dårlige hjem. For manges vedkommende er det elever der ville blive placeret i OBS-klasser i et dansk system. At placere denne gruppe børn på specialskoler er endnu et levn fra sovjettiden. De bor og undervises på skolen fra mandag til fredag, og kommer hjem til deres familier i weekenden.

De fleste af institutionens ansatte er kvinder. Personalet er læreruddannet, men fungerer i en dobbeltrolle som både pædagog og lærer. I dagtimerne har de klasseundervisning, og om eftermiddagen og aftenen laver de praktisk arbejde og sætter aktiviteter i gang.

Praktikantens fordomme og usikkerhed

Det billede, vi havde af Estland før vi kom herover, var på nogle punkter langt fra virkeligheden. Vi kom med mange fordomme, forstærket af de skrækhistorier, vi var blevet fortalt hjemmefra.

Blandt andet fik vi at vide, at vi ikke måtte afvise børnene, selvom man kunne se lus rende i hårkanten! Efter denne information gik der panik i os. Vi foer ned på det nærmeste apotek for at undersøge, om man kunne få sponsoreret lusemiddel til 150 børn.

Det fortæller lidt om, hvor naive vi har været, vi slugte alt det negative råt. Selvfølgelig har nogle af børnene lus – ligesom nogle børn i danske institutioner.

Langt de fleste oplysninger, vi fik, var negativt ladede, så vi glemte helt eller delvist de positive.

Man kan få alt i butikkerne, fik vi at vide. *Ja–ja, men af hvilken standard*, tænkte vi. For at være på den sikre side, tog vi både rugbrøds– og franskbrødsmel med hjemmefra. Det står nu og griner af os ude i køkkenskabet.

Samtidig har mediernes fremstilling af forholdene i de tidligere østlande været med til at underbygge dette billede. Måske er det en af grundene til, at vi vægtede de negative informationer fremfor de positive?

Praktikantrollen i Estland

Vi havde på forhånd gjort os en del overvejelser om vores rolle som praktikant.

Samtidig havde vi også nogle ideer om, hvad vi kunne tænke os at formidle videre som danskere i et andet land. For eksempel havde vi gjort os en del tanker om demokratiopfattelse og hvordan man kan udvikle dette gennem pædagogisk arbejde.

Vi var en smule nervøse for, hvordan vi ville blive modtaget og opfattet. Var det alle lærerne, der ønskede danske praktikanter?

Vi ønskede et godt gensidigt samarbejde og ville derfor ikke virke for frembrusende og fra begyndelsen stille spørgsmålstegn ved deres metoder. Langt de fleste af lærerne har dog lige fra starten givet udtryk for, at de var glade for at vi var der.

Efterhånden som vi er blevet en del af institutionens personale, er den naturlige skepsis, som blandt andet skyldtes gensidig usikkerhed og sprogbarriere, blevet mindre.

Vi tror, vi opfattes som et frisk pust på institutionen – på samme måde som praktikanter bliver opfattet i Danmark.

Normeringen vidste vi på forhånd var dårlig. Vi havde fået at vide, at der om eftermiddagen kun var én pædagog til alle børnene. Derfor kom vi med en forestilling om, at vi skulle lave aktivitetsforløb cirka 3 timer om dagen.

Det viste sig dog, at der var en voksen til hver gruppe – d.v.s. til 15–18 børn. Alligevel var vi så fastlåste i vores forestilling om, at vi skulle komme med en masse nye ideer og aktiviteter, at pædagogernes initiativer overraskede os og nærmest medførte lettere irritation!

Derfor tog det lidt tid, før vi fik lært at snakke sammen med vores kollega om, hvordan dagens program skulle se ud.

Set i bakspejlet var det ret naivt af os at tro, at Kosejõe Kool ikke kunne fungere om eftermiddagen uden 4 danske praktikanter....

Nu går vi ind og deltager i de praktiske ting, der skal ordnes, hvorefter både pædagogerne og vi kommer med ideer til forskellige aktiviteter.

En af de pædagoger, vi arbejder meget sammen med er Marret. Et af hendes yndlingsord er *joint–work* og

hun er meget åben over for os og vores ideer. Samtidig er hun også den, der stiller krav til os.

For eksempel opfordrede hun os en dag til at lave aktiviteter med dans og rytmik. Vi tog udfordringen op og fik en god og lærerig dag ud af det. Sammen med hende planlægger vi aktiviteter til onsdag eftermiddag på tværs af bogrupperne. Det er os, der står for denne eftermiddag, men hun er altid til stede, dels som tolk og dels fordi hun gerne vil have inspiration og nye ideer.

Hvad får Kosejõe Kool ud af at have danske studerende?

Vi havde gjort os nogle tanker om, hvad vi kunne komme med, som de kan bruge i Estland – udover brugt tøj og Legoklodser. Det, vi er blevet brugt til, er primært igennem arbejdet med børnene og personalet at give eksempler på, hvordan man laver pædagogisk arbejde i Danmark.

For eksempel var det naturligt for os at deltage på dansegulvet, når børnene

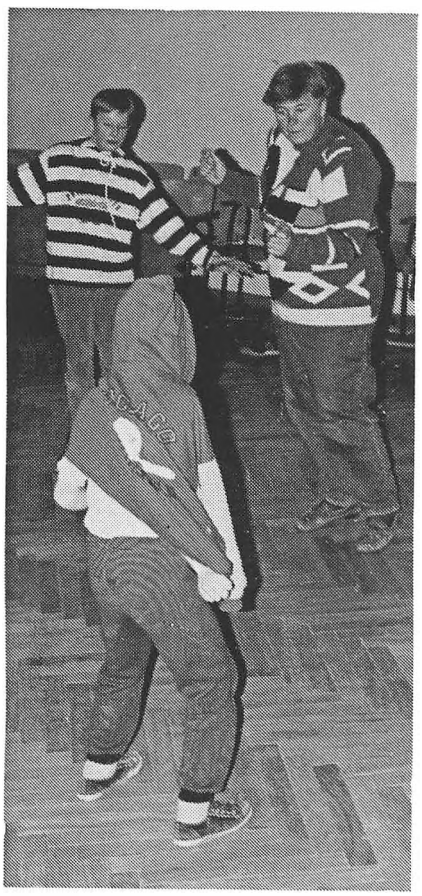

havde diskotekaften, men det var det ikke for de estiske pædagoger. Det blev derfor en kæmpesuccés, da en af pædagogerne en aften et par måneder efter vores ankomst trådte ud på dansegulvet og vrikkede rundt til hip-hop musik.

Børnene havde tilsyneladende aldrig oplevet dette før. Men de syntes, det var herligt og klappede og hujede af hende.

På den måde har vi flere gange giver esterne eksempler på vores (danske) måde at omgås børnene på – og en del af dem har pædagogerne overtaget.

Men ud over at handle, har vi brugt mange timer på at diskutere både vores og esternes praksis med dem. Erfaringer, traditioner, og metoder er blevet forklaret og diskuteret, og derved taget op til revision – af både esterne og os.

Det er sundt at skulle sætte ord på ens handlinger, og få stillet nærgående faglige spørgsmål.

Men Kosejõe Kool har også som institution fået noget ud af at være praktiksted.

De har efterspurgt danske artikler om blandt andet *autisme*, og om *familie- og netværksarbejde*. Vi har så taget initiativ til at få oversat 2 hefter om autisme og et om *den systemorienterede konference* og fået dem trykt i 200 eksemplarer – med økonomisk støtte fra Landsforeningen LEV. Artiklerne bliver distribueret ud til alle specialinstitutioner og -skoler i Estland igennem deres organisation, som forstanderen, Vello Saliste, er formand for.

Samme organisation udgiver et fagblad, som Vello har bedt os om at skrive en artikel til og fortælle andre institutioner, hvorfor det er spændende og udbytterigt for os og esterne at samarbejde.

Økonomi hæmmer udviklingen

Estland er under store forandringer i disse år. Udviklingen fra planøkonomi til markedsøkonomi går stærkt, og på Kosejõe Kool har forandringerne ikke kun gjort det nemmere. Efter 50 års sovjetstyre med faste mål og rammer, befinder esterne sig i et tomrum, hvor de skal lave nye socialpolitiske love.

De er endnu ikke formuleret, og derfor har de forskellige institutioner frit spillerum hvad angår pædagogisk udvikling og planlægning, bare de holder sig indenfor deres budget.

Ledelsen på Kosejõe Kool vægter efteruddannelse af personalet højt – blandt andet med kurser i ind og udland og et omfattende samarbejde med andre specialinstitutioner i udlandet. Et eksempel på udvikling er, at man er ved at gå væk fra mammutinstitutionen til fordel for mindre boenheder. Kosejõe Kool har bygget køkkener i nogle af bogrupperne, og vil på længere sigt forsøge at få det i alle bogrupperne.

Men her er økonomien et problem. Institutionens budget udbetales fra ministeriet hver måned, men selvom der er penge på kontoen, er det ikke sikkert, at skolen får dem. Det skaber mange praktiske problemer, for eksempel kan de ikke være sikre på, om der er penge til el-regningen.

Den slags problemer optager en masse tid, som ledelsen hellere ville bruge på udvikling af pædagogiske strategier.

Personalet er også meget interesseret i nye tanker og ideer, men selvfølgelig er der levn fra 50 års sovjetisk pædagogik.

En foretrukken aktivitetsform er konkurrence i forskellige former. Det kan være madlavnings-, ski- eller digtekonkurrencer. Et andet er, at omgangsformen børn og voksne imellem er mere formel end vi er vant til i Danmark. For eksempel rejser børnene sig op, når en voksen kommer ind i klasselokalet.

Forholdene i dag er en blanding af nyt og gammelt, det gælder også pædagogernes metoder. Man kan ikke forvente, at personale med mange års arbejdserfaringer i et andet system på

få år kan omstille sig til en anden tankegang og et andet menneskesyn.

Tidligere fik pædagogerne en handleplan, der beskrev, hvilke pædagogiske mål, der skulle opnås og hvordan. I dag bestemmer pædagogen selv, hvilke midler der skal tages i brug for at nå målet. Det kræver større initiativ og holdningstagen af den enkelte pædagog.

Omstillingen fra et system til et nyt har været meget brat i Estland, næsten fra den ene dag til den anden. De har ikke haft samme mulighed for at udvikle sig over en længere periode som vi har i Danmark, hvor udviklingen har forløbet over generationer. I Estland, såvel som i Danmark, kræver en udvikling økonomiske midler og personlige ressourcer. Ideerne og intentionerne har esterne, og de er kommet langt på få år – på trods af de begrænsninger, økonomien sætter.

Vores kritikerrolle som praktikanter

Vores roller som praktikanter i Estland burde ikke være anderledes end i Danmark. Vi skal komme med ideer, inspiration og en kritisk holdning. Men der er nogle faktorer, der gør rollen mere kompliceret.

Efter at have boet og arbejdet her i en længere periode, har vi fået en del indsigt i Kosejõe Kool's udviklingsproces og ved mere om deres muligheder og begrænsninger.

Umiddelbart kan man kritisere meget – indretningen, maden, personalenormeringen o.s.v. Det gør vi også, men ofte er årsagen de ringe økonomiske ressourcer.

Man kan tage personale normeringen som eksempel:

15–20 ansatte til 150 børn og unge må siges at være kritisabelt, det er vi enige i. Det ville være bedre med en større voksenkontakt for børnene. Men på den anden side kunne vi godt tænke os at se de 15–20 danske pædagoger, der kunne få det til at fungere under sådanne forhold. For det fungerer på en eller anden måde uden at være et stort kaos eller en *kæft– trit– og retning– institution.*

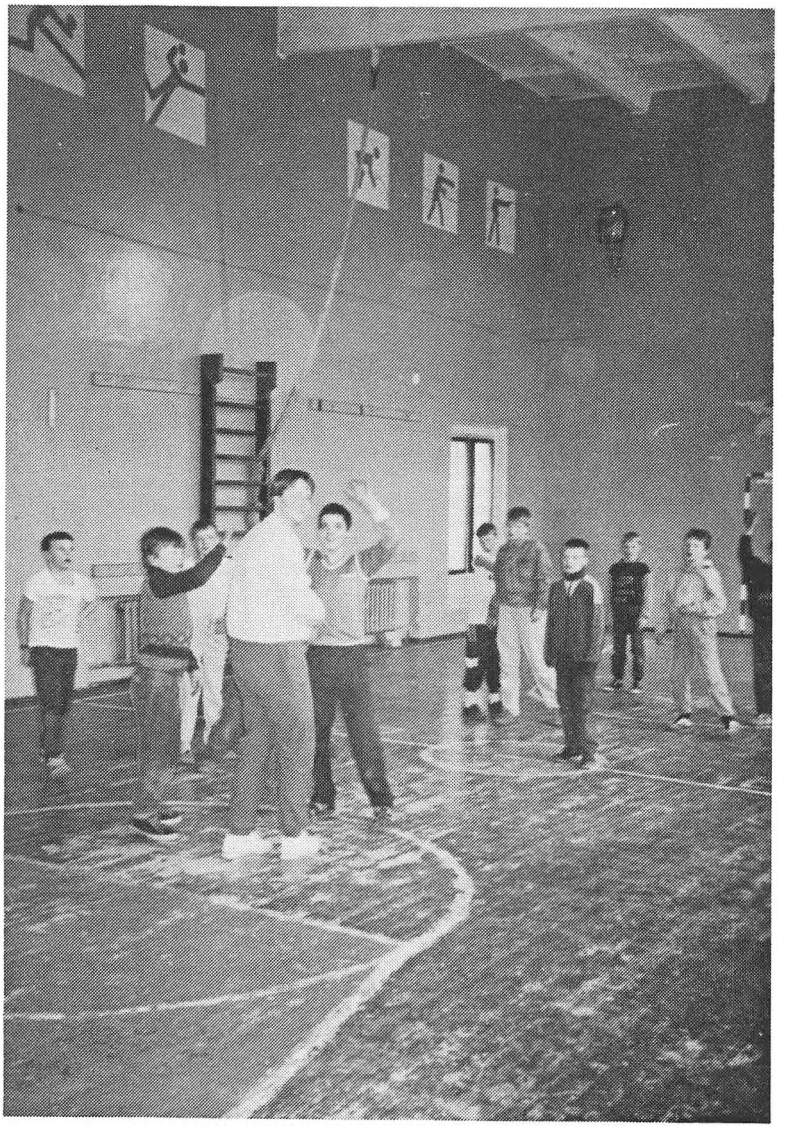

Men selvfølgelig er der også kritikpunkter, der ikke har med økonomi at gøre, og her forsøger vi også at starte en debat – for eksempel om den formelle omgangstone, alle konkurrencerne o.s.v.

Sprogbarrieren sætter også sine begrænsninger på en mere dybdegående debat. Men begge parter prøver efter bedste evne at diskutere synspunkter og holdninger.

For eksempel har en af pædagogerne oversat til tysk, hvilke aktiviteter hun vil lave, og hvilke mål hun vil nå med det. Så holder hun en lille *tale* for os, når vi kommer for at arbejde med hendes gruppe. Det er spændende for os, da vi får indsigt i hendes mål og metoder, og det er konstruktivt for et godt samarbejde. Hvor mange danske praktikansvarlige vil yde et sådant stykke arbejde?

Der er dog også et andet aspekt i det handicap, det er ikke at kunne bruge sproget i det pædagogiske arbejde. Nemlig det, at man er tvunget til at bruge og udvikle sit *kropssprog*. Det er fascinerende at finde ud af, hvor meget, der egentlig kan lade sig gøre uden det verbale værktøj.

Det er gået op for os, at det er muligt alene via kropssprog at skabe en god og forholdsvis tæt kontakt til andre og at formidle budskaber.

Et eksempel på det er vores kontakt til en svagt begavet og meget kontakt–

søgende dreng på 12 år. I starten havde han svært ved at udtrykke sit kontaktbehov over for os på en positiv måde. Når han ville holde os i hånden, tog han fat i fingrene og vred dem rundt. Det gjorde ondt, og vi blev irriterede på ham. Men det lykkedes faktisk for os at formidle til ham, at det gjorde ondt, og at han skulle lade være med det – og samtidig lade ham forstå, at vi alligevel gerne ville være sammen med ham – og undgå at støde ham fra os. Da han nu efter nogen tid er begyndt at give os knus, når vi er sammen med ham, er formidlingen åbenbart lykkedes.

Det at vi er tvunget ud i at bruge og udvikle andre kommunikationsformer end vi er vant til, vil helt sikkert komme os til gavn i kommende arbejdssammenhænge.

Et andet *problem* er, at vi som gæster i et andet land og de første praktikanter på Kosejõe Kool ikke vil virke bedrevidende.

Hvor er grænsen for, hvad man kan kritisere uden at det bliver opfattet forkert? Hvor er grænsen i forhold til at lave om på deres hverdagsstruktur?

Balancegangen er svær. Vi vil gerne stille spørgsmål ved nogle ting, men i form af en saglig og konstruktiv debat – det skulle jo nødigt blive kulturimperialisme, hvor det ikke er Sovjet men Danmark, der udøver den.

Vi vil ikke udøve kulturimperialisme, og samtidig ved vi, at esterne lader sig inspirere meget af de nordiske landes modeller i deres pædagogiske udvikling. På mange måder stiler de efter de samme mål som vi i udviklingen på disse områder (Hvilket jo egentlig også er et udtryk for, at deres opfattelse af mange forhold grundlæggende ikke er så langt fra vores. Og fakta er, at de i denne sammenhæng ikke føler sig så langt som vi er, hvorfor de ind imellem føler sig underlegne.)

Vi kommer jo netop fra de lande, som de foretrækker at sammenligne sig med. Faktisk udtrykker de det selv, når de flere gange pointerer over for os, at de for 50 år siden udviklingsmæssigt var foran for eksempel Finland på social- og sundhedsområdet.

Det er altså disse meget stolte og stærke (og meget reelle) følelser, man er oppe imod i sin rolle som kritiker. Det er også disse forhold, der er med til at gøre rollen kompliceret, fordi man nødigt vil få dem til at føle sig endnu mere underlegne.

Det er nogle af de punkter, som gør det anderledes at være praktikant i Estland. De gør måske rollen som praktikant lidt vanskeligere, fordi det ikke er muligt at overføre den traditionelle praktikantrolle til en estisk institution.

Alligevel – eller rettere: DERFOR – er det et lærerigt ophold, fordi vi gang på gang bliver konfronteret med andre typer problemer end dem, vi er vant til hjemme.

Vi får vores egne forhold sat i perspektiv, får prøvet vores kunnen og vores grænser af og oplever hverdagslivet i Estland på godt og ondt. □

Seminariet har aftalt med Kosejõe Kool, at de fremover modtager praktikanter i forårssemesteret. Der er derfor indgået praktikaftale for efteråret med institutionen Võisiku Hooldekodu 60 km. nord for Tartu. Det er en institution med knap 400 beboere, psykisk udviklingshæmmede, epileptikere og skizofrene, og 15. august rejser 5 studerende fra 94F og 93M derover i 3 måneders praktik – medbringende en lille bog med en samling artikler om socialpædagogisk arbejde, som er oversat til Estisk med støtte fra Socialpædagogernes Landsforbund.
Desuden ønsker man på Puuetega Noorte Õppekeskus (dagcenter for unge psykisk udviklingshæmmede i Tallinn) at få praktikanter fra 1. februar.
Derudover er der søgt om økonomisk støtte fra Demokratifonden til at Annli Falk i september afholder et kursus for elever og lærere på Tallinna Pedagoogikakool i rytmisk musik og bevægelse, ligesom der forhandles med dette seminarium om næste forår at lave et fælles projekt i Tallinn med deltagelse af lærere og studerende fra de to seminarier.

Piger & computere

Pædagoger bør diskutere, hvordan computeren kan bruges pædagogisk – med respekt for drenge og pigers forskellige børnekultur

Af Mik Christensen – 92E

I 1995 vil der stå en computer i næsten halvdelen af alle danske hjem. De bruges i dag primært til tekstbehandling, layout og spil, men inden længe vil også kommunikation gennem telefonnettet (via modem) blive en daglig foreteelse.

Eller med andre ord: Computeren vil fremover præge vores hverdag mere og mere, hvad enten vi bryder os om det eller ej.

Som pædagoger forsøger vi hele tiden at forholde os til den aktuelle virkelighed, som vi skal integrere børn og voksne i.

Vi analyserer samfundsudviklingen, præges af den, handler i den, men forsøger (forhåbentlig) også at give vores bud på hvilken retning vi mener udviklingen bør gå. Derved kan vi være med til at præge børn og andre menneskers udviklingsbetingelser og fremtidsperspektiver.

Når det gælder ny teknologi, ser man ofte, at pædagoger nærer en stærk modvilje mod denne del af samfundsudviklingen.

Dette hænger efter min mening sammen med mindst to forhold:

For det første kan det da bestemt diskuteres, om den teknologiske udvikling udelukkende er af det gode. Høj arbejdsløshed, ikke mindst blandt kvinder, følger i kølvandet af ny teknologi. I denne sammenhæng må computerens opfindelse nok anses for at være den *værste* til dato.

For det andet har pædagogfaget traditionelt set altid været et kvindefag. Og kvinder/piger opdrages jo ikke ligefrem til omgang med, og indsigt i, maskiner og teknik.

Jeg har i flere tilfælde set flere piger, der for første gang skulle prøve en pc, være bange for at bruge tastaturet og generelt være bange for at gøre noget forkert eller ødelægge computeren.

Det dyre spørgsmål må derfor i dag være, hvordan vi kan få vendt dette forhold. Jeg mener udtrykkelig *hvordan* og ikke *om* vi ønsker, det skal være anderledes.

Med computerens udbredelse er denne blevet en integreret del af både arbejds- og fritidsliv, og er dermed kompetencegivende for de, der kan bruge den.

I takt med at computerens anvendelsesmuligheder nærmest eksploderer mener jeg ikke, at diskussionen bør handle om, hvorvidt piger skal bruge computere, men mere om, hvordan vi kan præge udviklingen således, at pigerne/kvinderne får bedre muligheder for at tilegne sig den ny teknologi.

I dag betragter børn under 10 år udelukkende computeren som rent legetøj og ikke en pind andet. For dem er det, computerne kan, noget selvfølgeligt. I modsætning til de fleste voksne, der dybest set ikke fatter, hvordan det kan lade sig gøre at opfinde en sådan maskine og få den til

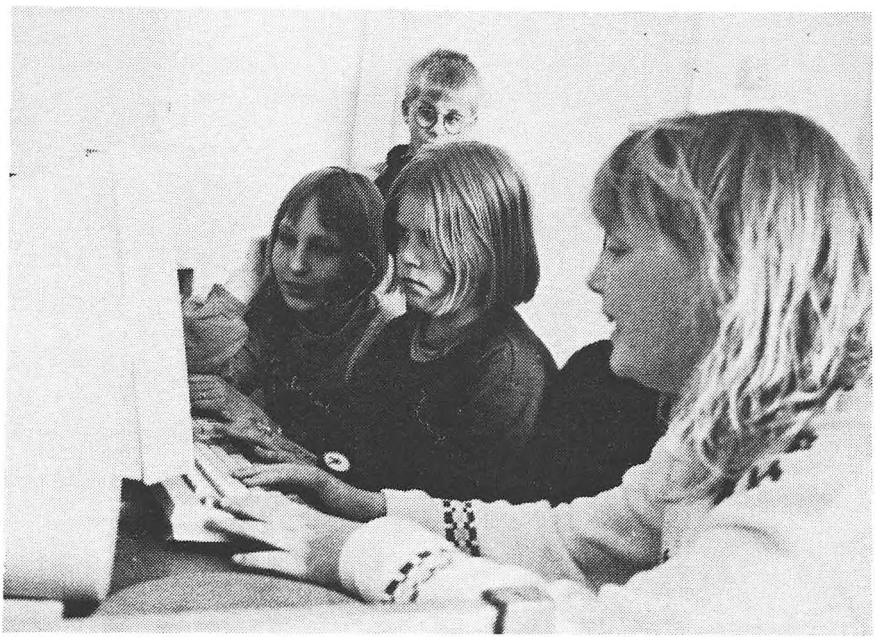

alt det, den kan. Hvor børnenes nysgerrighed og legelyst lærer dem at bruge computeren, går vi voksne på kursus for at lære det *rigtigt*.

Hvor den voksne generation byttede hønseringe og marmorkugler render ungerne nu rundt med disketter i skoletasken. Mange af os har svært ved at forstå denne udvikling. Og når voksne ikke forstår det, de ser, har de en tendens til at være imod.

På de fleste fritidshjem og klubber er der i dag computere, som børnene har fri adgang til. Desværre har jeg set mange eksempler på, at de ansatte tilsyneladende ikke følger indkøb af computere op med pædagogiske overvejelser.

For hvor man på de fleste institutioner gør sig mange kvalitative overvejelser om hvilket legetøj, der vil være godt for ungerne, er det dog nærmest helt modsat, når det gælder de spil, som de samme institutioner – ofte helt ukritisk – propper i deres maskiner.

De populære Nintendo og Amiga computeres programmer er desværre præget af fart, action og vold, og netop disse computere er meget udbredte på fritidsområdet.

Som kommende pædagog og som forælder er jeg forarget over denne ukritiske holdning til computerspil. Den slatne holdning til de ret virkningsfulde computerspil *kan* måske hænge sammen med, at det i 99% af tilfældene er de mandlige pædagoger (drengene), der har computerne som ansvarsområde på institutionen, kombineret med at de kvindelige pædagoger mangler indsigt og interesse i computerens anvendelsesmuligheder.

Under alle omstændigheder betyder den ukritiske holdning til computerspil, at pigerne reelt vælges fra, da det kun er de færreste piger, der gider spille de actionprægede og voldelige spil.

I denne sammenhæng er det naturligvis et stort problem og temmelig sigende, at der mellem 100.000 spil og programmer kun findes et, gentager: *eet* spil, som er lavet decideret til piger (Barbie påklædningsdukke og farveprogram).

Måske er der håb forude, idet computerindustrien forsøger at hverve flere kvindelige kunder under mottoet:
Det er ikke blot nemt at bruge en pc – det er ULTRA nemt!
(I TV2 reklamen ses en checket kvinde trykke på en enkelt knap – og ud vælter der en stak papirer, som hun gi'r et klap, hvorved papirstakken giver sig, som var den vædet med Bamseline skyllemiddel).

Det bliver virkelig åndeløst spændende at se, hvilke programmer, der følger i kølvandet af en sådan tankegang.

Lidt i samme boldgade er følgende to citater:
Kvindelig pædagog: *Pigerne skal nok få det lært, når de har brug for det.....senere.*
Mandlig pædagogstuderende: *Hvorfor skal pigerne sætte sig ind i det rent tekniske. De skal jo bare være sekretærer.*

Når man taler om brugen af computere må man ud over at tænke i drenge og pige–spil/programmer også se på den *kultur*, der findes omkring brugen af maskinerne.

I institutionerne sætter drengene sig på computeren, som om det udelukkende var deres, hvad det jo også reelt er. Hele dagen er der en lang kø af drenge, og måske en enkelt pige, der venter på at komme til. Dette betyder i tid, at de ofte må nøjes med 10–20 minutter hver. Rundt om computeren står der som hovedregel en større flok drenge, som højlydt giver gode råd, hepper og kritiserer de spillende. I denne kultur er det ikke nemt at være nybegynder eller pige.

Skal pigerne tilgodeses, er der 5 områder der skal overvejes:
1. Computertype
2. Opstart
3. Rumindretning
4. Voksenstyringen
5. Programmer og spil

Pigerne skal have deres egen IBM (eller IBM–kompatible) computer, idet der her er de største og mest alsidige muligheder.

Hvis pc'en skal være fælles for piger og drenge, har flere fritidshjem gode erfaringer med at give pigerne et særskilt brugerkursus inden pc'en købes, således at de fra starten er bedre eller

lige så gode som drengene. Erfaringer vedrørende dette kan man læse om i Carsten Jessens: *Piger som computereksperter, Krummmer i DR - om børn og unges kultur*.

Pc'en skal stå i et lille rum eller en dertil indrettet hule med en lille sofa, med plads til højst 4 piger. Derved undgås det, at en stor flok drenge blander sig. I stedet vil piger få mulighed for at dyrke intimiteten med hjerteveninden.

Det er vigtig at pigerne har god tid til fordybelse og nysgerrighed i forhold til den ny teknik. En turnus med en times interval vil være passende.

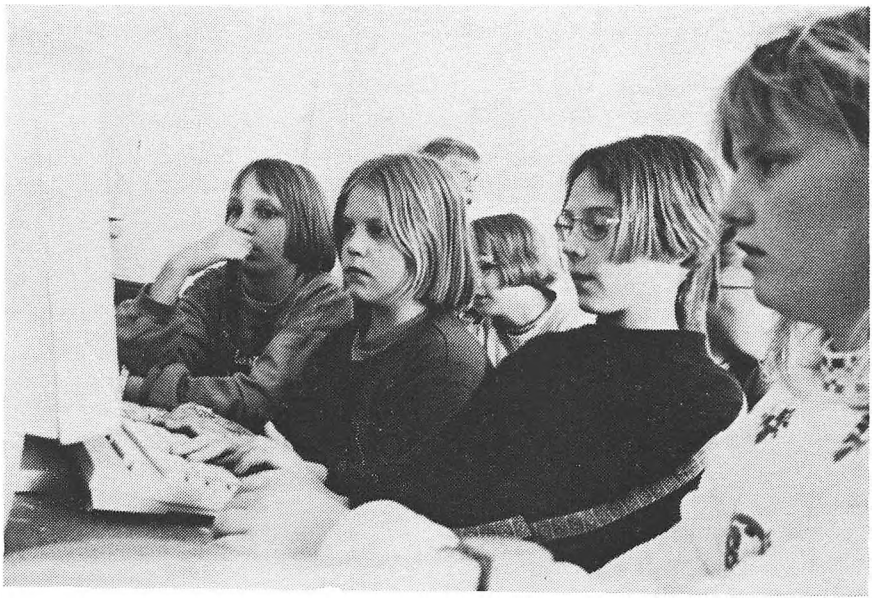

Hvis de kvindelige pædagoger ønsker at fremstå som brugbare identifikationsmodeller, må de være i stand til at hjælpe pigerne. Det nytter ikke, at de skal kalde på drengene hver gang maskinen går i kuk. *Center for Edb & Pædagogik* på Peter Sabroe Seminariet kan tilbyde kurser for kvindelige pædagoger, der ønsker at blive pc-brugere.

For at pigerne kan komme godt i gang, er det vigtigt at gøre deres valgmuligheder overskuelige. Desuden vil jeg til en start overvejende vælge musestyrede programmer.

På spillesiden har jeg nævnt, at der kun var et enkelt pigespil. Barbieprogrammet bør være fast inventar, da dette vil vække de fleste pigers interesse for selv at mestre computeren.

De øvrige programmer, jeg her præsenterer aldersinddelt, har jeg valgt, fordi jeg har afprøvet dem sammen med piger. Desuden kan man jo se på, hvad piger i forskellige aldre interesserer sig for, og så se, om der findes programmer, der kan tilgodese disse interesser.

3-6 år (alle musestyret) :

Barbie. Et program hvor Barbie klædes på og sendes i byen eller på stranden. Billedet printes ud og kan farves eller man farvelægger hende med computeren. Programmet er ret enkelt i handling og opbygning, men meget populær i aldersgruppen.

Kid Pix. Et tegneprogram, hvor der arbejdes med egne og færdige billeder. Programmet har mange muligheder og er logisk sat op. Godt til rollespil og stor fantasiudfoldelse. Diverse Memory- og vendespil. Poul Rhode har lavet flere forskellige og gode af slagsen. Danske instruktioner.

6-8 år:

Barbie (for nybegyndere)

Kid Pix

Mickeys fødselsdag fra Disney. Der handles ind i supermarkedet, sendes invitationer til gæsterne, laves gaver og serveres for gæsterne. Et lidt indlæringspræget spil og blandt andet derfor populært i aldersgruppen.

DeluxePaint Enhanced. Tegneprogram med mange faciliteter. Virkelig flot. Tegningerne kan flyttes over i en tekst.

8-14 år:

Creative Writer og *Fine Artist* fra Microsoft. Kun for Windows.

Disse 2 tegne- og tekstbehandlingsprogrammer rummer fremragende muligheder for stor kreativitet, både på tekst-, lyd- og billedsiden. Det hele foregår i et hus med flere etager. På hver etage findes de forskellige værksteder, hvor man kan lave skattekort, fødselsdagsinvitationer, male, lave 3-dimensionelle billeder, tegnefilm, tegneserier, avis mm.

I huset findes også mange skøre og sjove legemuligheder. Prøv for eksempel at gå ned i den mørke kælder og stryg en tændstik.

Med Multi-medie-teknik, kan der arbejdes med tekst, lyd og billede, og det er nemt. Blandt andet har hver funktion sin egen lyd. At programmerne er på engelsk, giver ikke de store problemer.

Naturligvis findes der andre gode spil og programmer. Fra Disney er der lige kommet Aladdin og Løvernes Konge, som nok skal blive et hit. I programpræsentationen har jeg bevidst undladt egentlige undervisnings- og indlæringsprogrammer, da jeg synes, de overvejende hører hjemme i skoleregi.

Med pc'ens udbredelse bør vi som faggruppe diskutere, hvorledes denne kvalitativt kan bruges som relevant pædagogisk middel, og hvordan vi sikrer en respekt for drenge og pigers forskellige børnekultur. □

DANSK – et dannelsesfag

Den franske eksistentialist Jean Paul Sartre har engang defineret den intellektuelle som "en der blander sig i ting, der ikke vedkommer ham".

Man kan altså fint have en høj akademisk uddannelse uden at være intellektuel, og man kan omvendt slet ingen uddannelse have og dog være en ægte intellektuel.

Det Sartre her taler om, er *horisont*. Dette at føle sig forpligtet i forhold til den verden, der omgiver en, og navnlig dette, at sætte sin intelligens, sine mentale ressourcer ind på det. Det er nemlig meget vigtigt at beskæftige sig med ting der ikke vedkommer en. Ellers vil den moderne verden udelukkende blive styret af en hær af eksperter, der kun altfor godt ved lige nøjagtig, hvad de taler om. De taler nemlig ud fra en snæver og veldefineret horisont. De befinder sig på den specialiserede videns motorvej, hvor alt går i et rivende tempo fremad efter næsen. De ser ikke landskabet omkring sig, og de har ikke megen tid til at spekulere på, hvorfor retningen og tempoet er som det er.

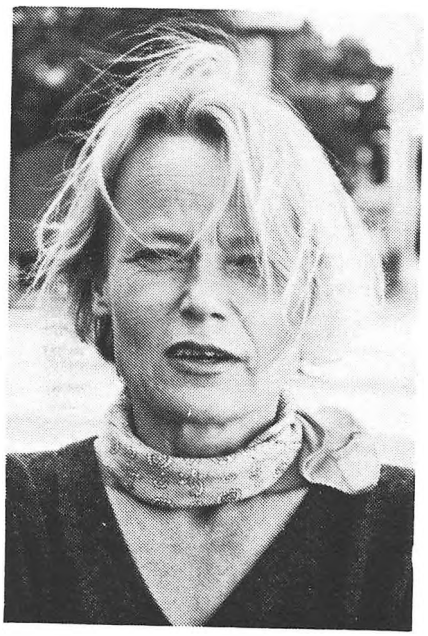

Af Gerd Lütken

Dannelse – et modeord

Dannelse er på mange måder lig med horisont. Dannelse er lig med brede kvalifikationer, bred nysgerrighed. Dannelse er at interessere sig for verden, dannelse er at være intellektuel i Sartres forstand.

Dannelse er *ikke* så meget at kunne jonglere med hummergaflen efter regelementet eller vide, hvilket glas man bruger til hvidvinen, selv om dét jo kan være helt fint engang imellem, når man er træt af smøger og håndbajere.

Og hvad mere er: dannelse i den brede, gammeldags forstand er *in,* det er ikke længere et fy-ord, som det var det i de dogmatiske 70'ere. Dannelse er tværtimod næsten blevet et modeord, og det betænkelige ved al mode er, at den jo går af mode igen. Så lad os gribe chancen og tale om dannelse, inden modelunerne skifter.

I den moderne skole, som i 1800-tallet efterfølger de gamle latinskoler bliver faget *Dansk* det centrale dannelsesfag. Og den tradition vil jeg gerne bygge videre på. Jeg vil også gerne vedkende mig arven fra højskolernes klassiske parole: at tilegnelse af kultur og horisont går gennem "det levende ord". Alt for meget sprog, alt for mange lærebøger er desværre stendøde.

Men hvad er da det centrale *indhold* i dansk-faget. På seminariet her, i folkeskolen, på gymnasierne, på universitetet?

Kernen i faget er, at vi allesammen i Danmark udtrykker os på dansk. Dansk er vores modersmål, og hvis der er noget der bestemmer ens horisont, så er det præcis sproget.

Sproget er det vi træder i kontakt med andre mennesker igennem. Hvad enten det er vores kæreste eller vores lærer, vores barn eller vores arbejdsgiver, så er sproget et centralt middel til at forstå hinanden. Vi tænker ikke over det, men via sproget tilegner vi os verden. Kun på vores modersmål behersker vi en lang række nuancer, og vi føler os alvorligt handicappede, hvis vi skal kommunikere med vores elskede på et sprog vi kun halvt behersker. Ligesom vi føler os hjælpeløse overfor en autistisk person, der mangler et for os forståeligt sprog.

Sproget er historisk betydningsfuldt, og skellet mellem forhistorisk og historisk tid sættes af historikere entydigt: historisk tid begynder i det øjeblik man har skrevne kilder. Altså i det øjeblik, hvor en kultur begynder at reflektere over sig selv og ikke bare handle og efterlade sig genstande. Det gælder også i individets historie, at sproget markerer et afgørende skel i udviklingen.

Sproget er altså kernen i dansk-faget – også i pædagoguddannelsen (og for mig er der egentlig ikke den store forskel på de grundlæggende overvejelser over faget, hvadenten jeg underviser på universitetet eller på dette seminarium eller et helt tredje sted).

Min ambition er egentlig skyhøj. Men hvad skal man ellers med ambitioner?!

Sprogets koder – sprogets skønhed

Jeg forestiller mig at Dansk-faget skal være et sted, hvor vi reflekterer over tingene med sproget som både middel og mål. Et sted hvor vi reflekterer over selve sproget. Hvor vi begynder at lytte til, hvad vi egentlig siger på dette sprog DANSK. Og et sted, hvor vi får et bevidst forhold til det, der bliver sagt.

Hvad enten man læser et eventyr af H.C. Andersen, en avisartikel, et stykke indviklet filsofisk argumentation eller man ser *Bay Watch* i fjernsynet, så er sproget konsekvent lagt til rette efter det der skal formidles. Det bevæger sig i nogle *koder*, der udtrykkes i fx en bestemt stil, en bestemt tonart. De koder vil jeg have, at folk skal

kunne afkode, forstå og forholde sig aktivt og kritisk til. Enhver færdiguddannet pædagog fra *Peter Sabroe Seminariet* skal have fået sin sproglige sans skærpet så meget, at hun er i stand til at gennemskue sproglig manipulation og pampertricks i kommunikationen. Men han skal også være i stand til at se skønheden i *Snedronningen* af H.C. Andersen. Og hvad mere er: han skal vide *hvorfor* eventyret er smukt. Hun/han skal kunne gennemskue en tekst.

En pædagogs vigtigste værktøj er sig selv, og det vigtigste pædagogiske middel er evnen til at kommunikere og forstå vidt forskellige mennesker. Det handler om sprog, det handler om at have et rigt og spændstigt sprog. På en vis måde handler det om en bestemt kombination af grammatik og fantasi.

Den bedste måde at udvikle sit eget sprog er at læse sprog, der er smukt, elegant, kraftfuldt, vittigt, erotisk osv. Og i forlængelse heraf arbejde kreativt med selv at skrive. Man bliver bedre til at skrive ved at læse, og man bliver bedre til at læse ved at skrive. Man får respekt for sproget ved at opdage, hvor stort det er, og hvor svært det er at udtrykke sig præcist, at skrive smukt og effektivt.

Der er i virkeligheden ikke den store forskel på Danskfagets to dimensioner: den mundtlige og den skriftlige. De er forskellige udtryk for det samme grundlæggende sprog, modersmålet. Og modersmålet fortæller som H.C. Andersen udtrykker det "hvorfra min verden går". Eller som Wittgenstein, der endnu mere radikalt siger "at mit sprogs grænser er min verdens grænser".

At skabe en verden af sprog

Det glæder mig naturligvis, at man i alle fag på seminariet arbejder med dansk-faget! Der findes ingen *tavse* fag, hvor sproget er overflødigt eller underordnet.

Jellingestenen, ca. 970. Det danske sprogs dåbsattest

Men til forskel fra alle de andre fag, så er det min ambition, at dansk-faget skal afdække sprogets forhold *til sig selv* og *til verden*.

Hvilken horisont tænkte H.C. Andersen indenfor, og hvordan udtrykker det sig i hans sprog? Jo, det kan man faktisk finde ud af – man kan fx. se hele den romantiske filosofi udtrykt i hans bestemte brug af farver og i hans nøjeregnende forhold til de tillægsord han bruger.

Eller: man kan se hvordan Peter Høeg i bogen *De måske egnede* skaber sit portræt af de tre børn, der er fanget i skolens djævelske logik ved hjælp af sprogets nuancer. Han viser børn, hvis sprog delvist er taget fra dem: børn som udtrykker sig i et mærkværdigt mix af den 12-åriges eget sprog og så børnehjems og bureaukraters udtrykssstil. Selv om vi som læsere måske ikke ved det, er det netop dét, der virker gribende.

Man kan også analysere Søren Kierkegaard og se, hvordan det er i glæden ved det æstetiske (sprogets skønhed), at modsætningerne i hans filosofi udvikler sig.

At få øjnene op for sprogets kniplingsværk og blive opmærksom på det gode og omvendt også det dårlige sprog: dét er grundambitionen i al god dansk-undervisning.

Og er man nået så langt, så er man allerede godt på vej til selv at læse, skrive og forstå bedre.

Jeg har en drøm om pædagoger, der kan kommunikere med finfølelse med mange forskellige brugergrupper, og som kan udtrykke sig præcist i mange sammenhænge – mundtligt og skriftligt: Pædagoger, som kan skrive et læserbrev eller en kronik om nedskæringer, men som også kan fabrikere en festlig sang eller et flot eventyr til et barn. Pædagoger som kan og tør rejse sig og holde en inspirerende tale.

Pædagoger, som bliver taget alvorligt, fordi de netop har dannelse, en bred horisont og en sproglig kompetence. Som blander sig, praktisk og intellektuelt. Som har dét, der skal til. Det som gør, at alle de øvrige kvalifikationer kommer ud over verdens scenekant. □

Hvem var Peter Sabroe?

En bibliografi om Peter Sabroe

De følgende titler er taget fra en bibliografi, som er udarbejdet af bibliotekar Michael Pilgaard, Mediateket på Peter Sabroe Seminariet.
Hele bibliografien kan rekvireres ved henvendelse til Mediateket.

FAGLITTERATUR - BØGER

Snart dages det, DR, 1986–1987. - 2 bind, ill.
En billedbog om arbejderbevægelsens historie.
Tekst af: Ebbe Kløvedal Reich, Bjørn Erichsen, Poul Vitus Nielsen

Den danske arbejderbevægelses historie 1871–1936

Bolvig, Axel: *Sociale tabere omkring år 1900* : Peter Sabroe og børnene, Gyldendal, 1978
Arbejderklassens børn omkring år 1900: Hjemme, på børnehjem, i skolen og på arbejde. De skriftlige kilder er suppleret med 20 samtidige fotos. Bogen sigter primært på 6.–7. skoleår.

Børns vilkår i 100 år. Det kongelige Bibliotek, 1981. 68 sider. Ill. Udarbejdet som ledsagepublikation til en plancheudstilling.
Heri: Frode Muldkjær: *Han brugte stærke midler for nogle snottede ungers skyld - Peter Sabroe*

Tabor, Peder: *Nærbilleder, erindringer om mennesker og begivenheder*. Fremad, 1961
Den tidligere mangeårige redaktør af "Socialdemokraten" beretter fra Peter Sabroes tid til H.C. Hansens sidste dage

Min Far : danske Mænd og Kvinder fortæller om deres Far
Poul Borchsenius (red.), Haase, 1948.
Heri: Sven Sabroe: Peter Sabroe.

Elendighedens univers : Peter Sabroe og samfundet. Axel Bolvig (red.). Søllerød Kommune, 1983. 80 sider. Ill.
Udgivet i forbindelse med udstilling på Gl. Holtegaard 24. september–23. oktober 1983

Eriksen, Holger: *Børneven og stridsmand, Peter Sabroe som journalist*, med forord af Gustav Pedersen. Dagbladet Demokraten, 1966

Sabroe, Povl: *Mit gyldenblonde liv*. Gyldendal, 1972
Heri: side 7–30

Sabroe, Sven: *Min mærkelige far*, Vendelkær, 1967
(Ny udgave af: Peter Sabroe : børnenes ven)

Sabroe, Sven: Peter Sabroe : *Børnenes Ven*. Gyldendal, 1944
Om politikeren Peter Sabroe

ARTIKLER M.V.

Merrick, Joav: *Børnefamilien lever i krigstilstand*. Børn i tiden, Årg. 81, nr. 13 (1986), s. 320–321
Tale ved overrækkelsen af Peter Sabroe–prisen til arbejdsgruppen til bekæmpelse af børnemishandling i Nordjyllands amt d. 29 maj 1986.

Wad, Gunnar: *Om før og nu*. Aalborg Stiftstidende, 1981–10–11
Myndighedsmisbrugafforstanderinden for pigehjemmet "Hebron" og hensynsløs agitation af Peter Sabroe

Høgh, Jon: *Den store agitator og samfundsrevser*. Vendsyssel Tidende – 1983–05–29

Høy, Lisbeth: *Peter Sabroe – børnenes ven*. Samvirke. Årg. 62, nr. 1

Merrick, Joav: *Peter Sabroes børnepris* .... Børn i tiden, Årg. 80, nr. 22

Mortensen, Niels: *Revolverdrama i Salling trak Peter Sabroe til Skive*. Skiveegnens jul – 1986. Peter Sabroe som agitator og hans journalistiske behandling af "affæren på Bajlumgård" i Demokraten

Muldkjær, Frode: *Lad os få nogle Sabroe'r*. Vendsyssel tidende, 1982–09–13

Varmer, Hjørdis: *Børnenes vilkår er vigtigst i livet, mente Peter Sabroe* – Sygeplejersken. Årg. 87, nr. 15 (1987)

Würtz Sørensen, Jørgen: *Peter Sabroe: En ildsjæl*. Det fri Aktuelt. 1988–07–26
I anledning af 75–året for den socialdemokratiske politikers død.

SKØNLITTERATUR

Varmer, Hjørdis: *Den grå heks* : en roman bygget over virkelige hændelser på Pigehjemmet Hebron, Thode 1995
Se anmeldelse i Vinduet decbr 1995

Varmer, Hjørdis: *Børnenes ven* : en roman bygget over virkelige hændelser i Peter Sabroes liv, Thode 1995

FILM

Kampen mod uretten : en film om Peter Sabroe. Manuskript af Leck Fischer efter Sven Sabroes bog om sin far. Iscenesat af Ole Palsbo. Kbh.: Dansk Kulturfilm og Nordisk Films Kompagni, 1990. – 1 kassette : sort/–hvid + VHS
Produceret i 1949

Snart dages det. Kbh., Danmarks Radio : for Undervisningsministeriet, cop. 1987. – 8 kassetter + U–matic
Seriens filmtitel: 7 kapitler af arbejderbevægelsens historie
Udsendt 16.2.–30.4. 1987
Heri: Film 2 : En bygning vi rejser. Et er at slå gnister, noget andet er at tænde lys – over hele landet. Tusinder og atter tusinders daglige slid med at bygge op, rejse krav, hverve og organisere. Ny værdighed og selvrespekt styrket af folk som Peter Sabroe og M. C. Lyngsie. Historien om arbejderbevægelsens vækst og kampe, kriser og septemberforlig i årene fra 1877 til 1910.

Knudhule

– velegnet til
kurser
konferencer
personaleweekends

Frisk luft
God plads
Uberørt natur
Hyggelig atmosfære

Ry Vandrerhjem
Knudhule
Tlf. 86 89 14 07

foto-borgen

Tordenskjoldsgade 33

Tlf. 86 16 72 11

din nærmeste fotohandler

Center for EDB & Pædagogik

siger tak til alle vores kunder og samarbejdspartnere i sæsonen 1994/95

Vi har i efteråret 94 og foråret 95 haft aktiviteter inden for følgende områder:

EDB og Pædagogik · Tekstbehandling og administration · Musik og EDB
Computerbilledskole for Børn · Udviklingshæmmede og EDB
Elektronisk kommunikation – mellem pædagoger, børn, lærere og mange andre
Formidling og grafisk opsætning · Fyraftensmøder om EDB og pædagogisk praksis
Internationalt samarbejde · Computerspil · Tegneprogrammer o.m.a.

I midten af september vil alle institutioner i Århus Amt samt vores nærmeste samarbejdspartnere modtage vores kursustilbud for efterårssæsonen, og som sædvanligt vil I kunne ringe til os og få skræddersyede kurser præcis til JERES projekt, institution, brugergruppe o.l.

Som noget nyt forventer vi at tilbyde fælles kurser for pædagoger og deres brugergrupper

Vent spændt på programmet – og kontakt os såfremt I ikke automatisk modtager det, eller hvis I ønsker flere eksemplarer

Center for EDB & Pædagogik
Finsensgade 14
8000 Århus C
Tlf. 8612 8177 · Fax 8612 8718